

צ'בזטי מזהר"ן

תנינא

דף כא:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה יז

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

תורה אור
ישעיה לג (יז) מלך יפיו
תהיה עיני תראיה ארץ
מיתקום:
תהלים קמה (טו) עיני כל
אלוף ישברו ואתה נתן להם
את אכלם בעתו: (טו) פותח
את ידך ומשביע ידך כל ה'
רצון:

תורה ז'
איוב ד (ו) הלא יראתך
פסקתך תקנותי ותם דרביך:
ירמיה מח (יא) שאנן מואב
מנעניו ושקט הוא אל
שקריו ולא הורק מכלי אל
כלי ובגולה לא הלקך על פן
עמד עמנו בו וירחו לא
נמר:

ישעיה נח (יד) או תהגג
על יקון והרפכתך על
במותי בנתי ארץ והאכלתיך
נחלת יעקב אבד פי פי
יקון דבר: ס

ישעיה נה (יב) כי בשמחה
תצאו ובשלוש תגלגלן הקרים
ותגבעות יפצחו לפניכם קף
וכל צצי השדה יתחאו קף
במדבר כב (כא) לא הביט
און ביעקב ולא ראה עקל
בישראל ידך אלקיו עמו
ויתרצת מלך בו:

תורה יח
ירמיה ז (ט) הגג רצח
ונאף והשבע לשקר וקטר
לבשל וקלף אתיו אלהים
אתרים אשר לא ידעתם:
תורה ט'

ישעיה סד (ג) ועולם לא
שמעו לא האזינו עין לא
ראתה אלהים וזאת נעשה
למחפה לו:
תהלים קיא (י) ראשית
תקחה יראת ידך שכל טוב
לקל עשיהם תהלתו עמדת
לעד:

את המלך בשעת קטנות כגון בשעה שמקטין א"ע ומחשב א"ע שקופה של שרצים תלויה מאחוריו וכיוצא כנ"ל. אבל עכשיו שנותנין הפרנסה ע"י סיבובים, נמצא שבאה בעתים מיוחדים כי לכל סיבה צריכה עת מיוחדת עד שתצא הפרנסה אליו. וע"כ לא יבא לראות את המלך בקטנותו רק ביפוי"ו כנ"ל. כי אין נותנין לו הפרנסה תיכף, רק בעת מיוחדת, באופן שלא יראהו רק ביפוי בכחו' מלך ביפוי וכו' כי ע"י הפרנסה רואין המלך בעטרה כנ"ל: וזה הסוד מרומז בפסוק (תהלים קמה) **עיני כל אלו ישברו ואתה נתת להם את אכלם בעתו. פותח את ידך וכו'.** עיני כל וכו' זהו הקשיא הנ"ל. היינו, עיני כל אלו ישברו, ואתה נתת להם את אכלם בעתו. דהיינו שמבקשין על פרנסה ואין נותנין תיכף רק בעתו כנ"ל. והתירוץ **פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון.** (ולא סיים) :

יז [ב] **צריך** ליהרר מאודי להיות שמח ומטוב לב בשבת [ג] כי מעלות וקדושות שבת גדולה ויקרה מאודי כמובא ובפרט בר"ח בשער הקדושה בתחילתו ע"ש [ג]. וראוי ונכון ללמוד בראשית חכמה בשער הנ"ל ולשום לבו היטב על כל הדברים הנאמרים שם בענין קדושת ומעלות שבת קודש. כי יש שם כמה דברים פרטיים יקרים ומקדושת ומעלות שבת כי כל ענין ומעלה הנאמר שם על שבת הוא דבר בפ"ע והבן שם היטב כדי שיתלהב לבו לקבל שבת בשמחה גדולה ועצומה כראוי. ועי"ז היראה בשלימות דהיינו עם דעת. כי בחול אפשר שיהיה היראה עם כסילות בכחו' **הלא יראתך פסלתך** (איוב ד) ועיקר הכסילות הוא מחמת השיעבוד שיש בחול. כי ע"י השיעבוד אין הדעת שלם, וכ"ש כמובא [ג] **שאנן מואב מנעוריו וכו' ובגולה לא הלך ע"ב עמד מעמו בו וכו' וכשארז"ל** (מגילה יב ע"ב) כי ע"י שיעבוד וגלות, הדעת מבלבל. אבל בשבת הוא חירות, וכשיש חירות ואין שיעבוד וגלות אזי הדעת שלם [ג] כנ"ל. ועיקר החירות, ע"י התענוג והשמחה של שבת בחי' (ישעיה נח) **אז תתענג על חי הנאמר בשבת.** ועי"ז נעשה חירות בכחו' (שם נח) **כי בשמחה תצאו שעי' שמחה יוצאין לחירות.** וכשיש חירות הדעת בשלימות כנ"ל. ואזי היראה כראוי בכחו' ירא שבת (ת"ז ת"ז ט' ו') כי אז היראה בלי כסילות שיש בימי החול. כי עיקר הכסילות מחמת השיעבוד כנ"ל. ובזה מעלין היראות הנפולות, דהיינו מה שיראים לפעמים משר וכדומה [ג]. כי ע"י הדעת מרימין אותן, ועיקר הדעת הוא בשבת ע"י השמחה שעי"ז יש חירות ואזי הדעת בשלימות כנ"ל :

והכלל שצריך לנהוג שמחה גדולה בשבת קודש [ג] ולכלי להראות שום עצבות ודאגה כלל רק **להתענג על חי** ולהרבות בתענוגי שבת בכל מיני תענוג הן אכילה ושתיה הן מלבושים כפי מה שיוכל. כי אכילת שבת היא כולה רוחניות כולו קודש ועולה למקום אחר לגמרי מן אכילת חול כמבואר במקום אחר (לעיל סי' נז', ובסי' רעז, וע' זוהר ויקהל ריה ובמק"מ שם [ג]):

דרך השם יתברך להביט על הטובות שעושיין ואף שנמצא בהם ג"כ מה שאינו טוב, אינו מסתכל עי' [ג], כ"ש (במדבר כג) **לא הביט און ביעקב** (טו). מכ"ש שהאדם אמר לו להביט על חבירו לרעה למצוא בו דווקא מה שאינו טוב ולחפש למצוא פגמים בעבודת חבירו. רק אדרבא מוהיב להביט רק על הטוב. ולזה טובה גדולה שיש טבע והשגחה [ג], כי כשהאדם עושה טוב, אזי מנהיג אותו בהשגחה [ג]. וכשהוא אינו טוב ואם היה מנהיג אותו בהשגחה לא היה יכול להניע לו שום טובה [ג]. אזי מניח אותו על הטבע [ג] ויכול להיות שיהיה לו טובות ע"פ הטבע [ג]. ואם לא היה רק השגחה היה אפשר שתתבטל ההשגחה לגמרי כי כשהיה רואה ית' שאין האדם מתנהג כראוי היה כועס והיה מסיר ההשגחה לגמרי. אבל עכשיו מניחו עי"פ הטבע, וכשהוא חוזר למוטב משגיה עליו כנ"ל. ובאמת אין אנו יכולין להבין מהו טבע והשגחה, כי באמת גם הטבע היא השגחתו ית' : וזה א"א לאדם להבין ב' דברים כאחד, דהיינו הטבע שבאמת היא השגחתו ית' :

יח [ג] **סכנה** גדולה להיות מפורסם ולהנהיג העולם. לא מבעיא כשאינו ראוי כלל ולובש מלית שאינו שלו [ג]. רק אפי' עובדי ה' באמת גדולי הדור יש עליהם סכנות נוראות בהנהגת העולם [ג] כי איש פשוט רחוק מאד שיעבור על רציחה, אפי' אם אינו איש כשר כי אין לו תאוה לזה ואפילו כשמוגי ע"ז לתאוה כזו ר"ל אינו בא לידו ויש לו כמה מניעות לזה. ואפי' אם יעבור לא יעבור כ"א לעתים רחוקות, וקרוב שלא יעבור רק פ"א כל ימיו. אבל בהנהגת העולם ובחידושיין דאורייתא שמחדשין יכולים לעבור ממש **גגב ונאף ורצה** [ג] בכל פעם ככל הנע ר"ל [ג].

יט [ג] **עיקר** התכלית והשלימות הוא רק לעבוד ה' בתמימות גמור בלי שום חכמות כלל. כי יש מחקרים שאומרים שעיקר התכלית והעוה"ב הוא רק לדעת כל דבר כמות שהוא כגון לידע הכוכב כמו שהוא לידע מהותו [ג] ומפני מה עומד במקום ההוא: כי יש מושכל ומושכל ושכל [ג] דהיינו הכח המושכל, והשכל בעצמו, והדבר המושכל. וזהו התכלית והעולם הבא אצלם, שיהיה נעשה אחד מהמושכל והמושכל [ג]. והם מבליים ימיהם על זה בעולם הזה לחקור ולהשיג המושכלות שזהו התכלית אצלם. וזהו בעצמו העוה"ב לדעתם, רק שבעוה"ז שמלובשין בגוף אין להם תענוג כל כך מן החקירות ובעולם הבא שיתפשטו מהגוף יתענגו מאודי מזה. ולדעתם הרעה עיקר השגת התכלית הוא על ידי חקירות וחכמות חיצוניות שלהם. אבל באמת אצלנו [ג] עיקר השגת התכלית הוא רק על ידי אמונה ומצוות מעשיות לעבוד ה' עי"פ התורה בתמימות ובפשימות [ג]. ועי"ז בעצמו זוכין למה שזוכין עין לא **ראתה וכו'** [ג] כ"ש (תהלים קיא) **ראשית חכמה יראת ה'**, שעיקר ראשית וקדימת החכמה, הוא רק יראת ה' שצריך להקדים היראה להחכמה. ותדע שאין הדבר כדעתם ה"ז

12 לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
13 בתורה- ותפי
14 ספר הכרית ח"ב מאמר ח' פ"ה ספר העקרים מאמר ג' פכ"ה. שבילי אמונה נתיב א. שני לוחות הברית להשלי"ה הקדש (תולדות האדם בית הבחירה אות ב) ודגל מחנה אפרים וישלח
15 ג עיני גבורות ה' למהר"ל בחקירתה שניה ד"ה ועתה ראה שהם אומרים שעצמותו שכל כי הוא שבוש. ועיין ביאור הכותב על עין יעקב ריש מסכת ע"ז בשם הרשב"א.
16 מתורלו- מאד
17 מתורלו- אצלינו
18 עיין כחור ח"ב אות מה עד ג, ותפארת ישראל פירק ו' ט' י' א, והעניי נחל וסלמ לזכר א' מ"ע על הפלטופוס
19 ישעיהו סד ג'

20 לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו ועיין שיש"ש ח"א סימן תקכב
21 הבטוי הזה בלשון זה נמצא בכמה ספרים על מי שאומר דברי תורה של אחרים בשם עצמו ואולי המקור בב"ב צח. כל המתנאה בסליט של ת"ח ואינו ת"ח. וכעין זה עיין סיטה כב: דחפו גונגי ובפרש"י שם ד"ה ומסמרא. ועיין תורה טו תנינא
22 עיין זוהר ויקרא כב. אשר נשיא יחסא ומקשה מדוע לא כתוב ואם נשיא יחסא מתרין יחסא ודאי דלבו גיה בס והעם הולך אחירוי עי"ש. ועיין די רמה בנתיבין קג: ועיין יומא פ: הרבנות מקברת בעליה.
23 לה"ש"כ ירמיהו ד' ט' (והושע ד' ב') ויצורתו לפ' וכו'. ועשרת הבריות שמות ב' ג, ועיין ע"ז ג: נגד הוא חכם גדול
24 * עיין הקדמת הוזהר דה. ה' [נ"ד] ואי תיבא שהמחדש שלא עי"פ הקדמות אמיתיות או מורה שלא הגיע לזוהרית נתון כח לקליפה להרוג עי" חדושיין, אבל ד"ע ליעל אר שטורבו בעבדי ה' גזילי הודו]

25 כיוון כזה לחוק את מוה"ק"ט עפ"ל לעצמת על אז ע"ש עמו ע"ש.
26 **עיני ילקוט** [שמעוני פרשת בלק רמז תשח] **ובתנא דבי אליהו** [ירבה] **פ"א**
27 עיין לק"ה מילה ח' כד. ועיין זוהר פקודי רבה: מה היא השגחה. ועיין יערות דבש ח"א אמצע דרוש יא ד"ה וזהו אמרם בקש דוד לעי"ז.
28 עיין רמב"ן ויקרא כו יא מה לרופא בבית עושי רצון השם. ועיין תורה לא את ה' הערה שם הפי"ן אין מול לישאל.
29 עיין גוסס הכת"י של תורה יג שבטוף הספר ד"ה ע"י שהיה רוב העולם טוב עי"ז היה טוב לצדיקים, משטק רע לצדיקים.
30 כעם שרעב מהיב לאכול כן החולי מהיב רופאת רופא (עיין מכתב מלכותי מיג ע"ג 172) ועיין ס"ו י"ד סימן שלו סעיף א' שמתרין הא דרופאה רשות ומצוה.
31 עיין פתחי עשנים נתיב אורות נקודים סוף פתח טו ופסחה ט'

32 * ירמיה מח
33 עיין תורה קיט
34 דף כד: גם עיין דף יב. סס. עז:
35 עיין תורה טו ותורה קפה בלק"מ קטא
36 עיין יערות דבש ח"ב דרוש ב' שבשבת שולט מול שבתא ע"כ הגויים עצבים בשבת, ועיין רבינו בחיי שופטים יח א' שכל מה שנצטוונו בשבת הוא הפך מול שבתא השולט בשבת עי"ש ועיין זוהר רע"מ עקב דף רעב:
37 בכל המחזורות כתוב כאן בשמות טו יו
38 מה שהעתיק מטה"ל להארי"ל, (נמצא שם בדף רכה): שאכילת חול הרוב לחיצונים ומחוק את היצו"ח ואכילת שבת הכל רוחני וכמה שיאכל הכל נבלע באברים הובא לעיל סוף תורה קפה בהערה, גם עיין תורה רעו והיי מוהר"ן סימן לב ולקוטי תפילות על תורה רעו (אות התרמב)
39 עיין לק"ה שבת ז' אות ב"ה שבשבת מתבטלים כל הדינים ואז מסתכל הקב"ה רק על הטוב עי"ש. ועיין שיחות הכרין ארץ קנה אולי

40 בתקפ"ח ח'של נוראה- בפי'
41 תורה זו אחת משמונה התורות שאמר רבינו כמ"פ שנת תקסח בחזרות מלבוש (לעמבערין) ונאמרה בליל שבת קדש עיין שיחות הר"ן סימן קנה. ועיין לק"ה ר"ה הלכה ז' אות ז' שמתורה א' עד תורה יז היו תורה אחת אצל רבינו, ולא וכינו לקבל ממנה רק פסקי פסקי ועי"ש בהמשך הלכה הנ"ל מהנהגות' מבאר את הקשר שבין אלו התורות. ועיין לק"ה ע"ת ז' אות יא-יד כיצד רמזו כאן השאלה שאל ר"ז את ר"י מדוע עין התרגול נסגרת מלמטה למעלה.
42 בתורלו- ותורלו- מאד
43 עין שפת פת. ותורה כב אות ט' שהכתמים שקבלו ישראל כשאמרו נעשה ונשמע הם באו' שמה ועיין אור החיים בדברים לג ג' (ד"ה) ודקדק לומר' בשם הארי"ל שבכל שבת חזורים התורות לראש ישראל.
44 מתורלו- מאד
45 ראשית חכמה שער הקדושה פ"ב ופ"ג:
46 בתורלו- חסיב

מאמר להיזהר מאד להיות שמה בשבת

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה

נאמר בליל שבת קדש סוף שנת תקסח בחזרתו מלבוב (היא לעמבערג) כנראה בין ט' באב לר"ה.

פתיחה

רבינו בתורה זו מבאר גודל קדושת השבת, והאריכות בזה שולח לעיני בראשית חכמה ועפ"י המבואר שם היכן אחיזת נשמות ישראל בשבת שעולות לעולם האצילות לאבא ואמא העליונים, ששם רק שמחה ואין שם שום מסטין ומקטרג רק שמחה עצומה, לפ"ז מבאר שע"י שמחה גדולה בשבת ורוחב לב ושום דאגה, אפשר גם לנו בגופינו להצטרף לאותה שמחה עליונה (כי הכלל תמיד שכפי הכנת האדם להתדמות לעניין רוחני, כך שורה ומתלבש בו אותו העניין רוחני הדומה לו, בין לטוב ובין ח"ו לרע)

ועל כן טוב שיש השגחה וטבע כי א"א להשגיח על מי שאינו ראוי כי אדרבה גורם חרון גדול שחוטא לעיני המלך ועל כן מניחים אותו בהנהגת הטבע דהיינו שעב"פ יקבל חיותו מבחי' העורף ככל הגויים. ובטבע גם יש השגחה נעלמת,

והאדם בעצמו כפי שמכין עצמו לשבת ומצליח להתגבר בה על העצבות וטרדת החול, ונכנס בשמחת השבת כן מוציא עצמו מהנהגת הטבע להנהגת ההשגחה.

תורה זו אחרונה משמונה התורות שאמר בחזרתו מלעמברג ויש לה קשר קצת עם תורה י' שהיא הראשונה, כי שם דיבר מיישוב הדעת ע"י שיוצא ממרה שחורה לשמחה שהיא עולם החירות, וכעין זה כאן מבאר שע"י השמחה של שבת זוכה לחירות ויכול להעלות את היראה לשרשה בדעת, ותייהה יראתו שלימה. ואע"פ שסוף דבר כאן היא היראה, והשמחה לכאורה רק היכי תמצוי לזכות לחירות הדעת שע"י היראה שלימה, אבל באמת צריך להתגבר בשמחה יותר, כי היראה יכולה להפיל מהשמחה, והעיקר בשבת היא השמחה. כמבואר לקמן בשיחות הר"ן.

שיחות השייך לתורה זו

סימנים: י', י"א, י"ב, י"ג, י"ד, ט"ו, ט"ז, י"ז, נאמר בסוף שנת תקס"ח בחזרתו מלבוב: (חיי-מוהר"ן, סימן נ"ט).

שיחות הר"ן (הוצאת אבן שתייה) **סימן קנה** – שיק' לסימן י"ז ב"לקוטי תנינא" המתחיל: צריך לזהר מאד להיות בשמחה בשבת וכו', כל זה אמר בליל שבת קדש² ובתחלה שאל אותי: האתה שמח בשבת? השבתי: אני לפעמים נתעורר עלי איזה יראה בשבת (שקורין פרום³). ואמרתי לו בזה הלשון: איך בין אמאל פרום⁴. והשיב: לא כף הוא, העקר הוא שמחה. ואז הוכיח אותי הרבה להיות בשמחה דיקא בשבת. ואז אמר כל הענין הנדפס ב"לקוטי תנינא"⁵ מענין מעלת השמחה בשבת. ונכלל שם שגם היראה עקר עליה על ידי השמחה של שבת דיקא, הינו שעקר הוא רק השמחה בשבת. ואז דיקא עולה היראה שהוא בחינת מה שקורין פרום. והאריף הרבה בשיחה הקדושה הזאת והוכיח אותנו ואותי ביותר להתגבר להיות שמח וטוב לב בשבת ולהרבות בתענוגי שבת וכו' כנדפס שם. ואמר: הלא כל הוצאותיו של אדם קצובין חוץ מהוצאות שבתות ויום טוב וכו' ו⁶ ואמר: הלא גם בעל הבית פשוט הוא שמח בשבת בהדגים והדופיציא⁷ שלו.

ואחר כך אמר לי: עתה יהא לך ממה להיות במרה שחורה. בנתינו, כי מאחר שהוכיח אותי הרבה להיות בשמחה בשבת יכול להיות שאהיה חס ושלום. במרה שחורה ביותר מזה בעצמו, מחמת שצרכיך להיות בשמחה בשבת ואיני זוכה לזה. (ובאמת בן מאד למחשבותי בזה כי תכף בעת אמירתו כל הנזכר לעיל התחיל לעלות על מחשבותי דאגות איך זוכיך לשמחה בשבת). ובזה שאמר דבוריו הקדושים האלו "עתה יהיה לך" וכו'. בזה נחס וחזק אותי הרבה שעל כל פנים לא יהיה לי מרה שחורה מזה בעצמו שאני מחיב לשמח בשבת וכו':

גם בעת שהיה מרבה להוכיח אותי על זה להיות שמח בשבת אז עניתי ואמרתי אני חפץ ורוצה מאד להיות בשמחה בשבת (וכונתי היה אם איני זוכה לשמחה בשבת על כל פנים אני רוצה מאד להיות בשמחה. וכבר שמעתי הרבה ממנו מגדל

¹ כט שבט עד ו אדר תשעה ירושלים

² שיחה זו נאמרה בין תשעה באב לראש השנה תקסח כשחזר מלבוב (חיי מוהר"ן נט)

³ ירא שמים

⁴ אני לפעמים ירא – יראה במובן של חרדה יתרה, מהעונש, שאינה מאפשרת לשמוח

⁵ תורה יז תנינא כנ"ל.

⁶ ביצה טו. "כל מוונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום הכפורים חוץ מהוצאות שבתות וימים טובים וכו' שאם פחת פוחתין לו ואם הוסיף מוסיפין לו. ופרש"י שם "כך מוונותיו של אדם" – "כל מה שעתידי להשתכר בשנה, שיהא נזון משם קצוב לו, כך וכך ישתכר בשנה זו... חוץ מהוצאת שבתות, אותה לא פסקו לו מה ישתכר לצרכה ומחייב תבוא, אלא לפי מה שרגיל ממציאם לו וכו'"

⁷ דופיציא – מרק, גם דופיציא מעיל (של שבת).

מעלת הרצון והפסופין וכו' וי' ענה ואמר להעולם¹⁰: השמעתם מה שהוא אמר? היטב אשר דברו. גם הוכיח אותנו אז לומר זמירות בשבת הרבה ו', ולכלי להסתפל על שום מונע מאיזה בני אדם היושבים על השלחן שנדמה לו שאין רצונם בזה, רק להתחזק לומר זמירות בשמחה, ולהנהיג השלחן כל יום השבת בשמחה גדולה, פי עקר היא השמחה בשבת:

ליקוטי הלכות

להיות שמח בשבת -

או"ח שבת ז אות מה - ועקר קדשת שבת הוא שמחה, שצריכין לזהר מאד להיות שמח וטוב לב בשבת כמו שכתוב (בסימן יז) וכמבאר בדברי רבותינו זכרונם לברכה הרבה, וזה עקר תקון דרכי התשובה שנתתקנים על ידי קדשת שבת. פי עקר התשובה לשוב נפשו לשרשה בבחינת זרקא דאודריקת לאתר דאנתטלית מתמן (כמו שכתוב בסימן לה ליקוטי חלק א), ושרש נפשות ישראל הוא בחינת שמחה, פי אין שרשם במחשבה דקדשא בריף הוא. פי ישראל עלו במחשבה תחלה ששם מקור השמחה, כמו שכתוב, עז וחדוה במקומו, פי אין עצבות לפני המקום, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, וכל עקר פגם כל העברות הוא בחינת עצבות, ... וכשעובר עברה חס ושלום, נמשך עליו עצבות בחינת אדאג מחשאתי בחינת יגון ואנחה שהם בחינת ס"ם ונוקביה, כמו שכתוב בפניות, ומחמת התגברות העצבות יותר גוררת עברה יותר כנ"ל. ועל פן עברה גוררת עברה, ולא היה שום תקנה לשוב. על פן עקר התשובה על ידי גדולי הצדיקים שיכולין לעורר הנקודות טובות שבישראל אפלו בהגרועים המלאים עברות גם בהם מחפשים הצדיקים הגדולים ומוציאים בהם נקודות טובות, פי אפלו פושעי ישראל מלאים מצוות כרמון (וכמו שכתוב בהתורה ועוד מעט ואין רשע סימן רפב וכו') ובשאר מקומות רבים, עד שמכניסים בהם שגם הם ישמחו נפשותיהם. ועל ידי זה הם מוציאים אותם מעברות ומפגמים ומחזירים אותם בתשובה, וזה בחינת קדשת שבת שמודיעים להם כנ"ל, פי שבת בחינת שמחה וחדוה. פי בשבת מתבטלים כל הדינים, כמו שכתוב, וכל שלטני רוגזין ומארי דינא פלהון ערקין ואתעברו מנה, וה' יתברך מסתפל אז רק על הטוב שבישראל. על פן כל מי שממשיך על עצמו קדשת שמחת שבת שנמשך גם עליו בכח הצדיקי אמת על ידי זה יכול לזכות לילך בדרכי התשובה הנ"ל, שהם בחינת בקיאות הנ"ל בחינת בקי בעיל בקי בנפיק וכו'..... ועל פן באמת עקר דרכי התשובה אי אפשר לקבל פי אם על ידי גדולי הצדיקים הנ"ל שהם מורים לנו דרכי התשובה בחינת בקיאות בהלכה, והעקר על ידי קדשת שבת שהוא מקור השמחה, שאז השם יתברך מסתפל רק על הטוב וכו' כנ"ל:

או"ח ע"ת ה' אות מ' -

או"ח ע"ת ו' ג' -

שלימות היראה היא דעת

י"ד בכור בהמה טהורה ד' כ' - (כ) פי יש שמחמת יראת העניש נופל לעצבות חס ושלום ולפעמים לכפירות חס ושלום כמצוי באנשים רבים כשיושבין על ספרי מוסר שמדברין מעצם הענישים הם באין לעצבות חס ושלום וכו' ונופלים יותר חס ושלום וכו'. וזה היה בנות המן להפיל את ישראל חס ושלום, אבל מרדכי הוא בחינת שכל עליו ונורא כל כך שיכול להכניס יראת העניש עד שיבאנו לידי שמחה עצומה על ידי גדל העצות שנותן לכל אחד בעומק נפילתו שייכול למצא את ה' יתברך עד שיהיה בשמחה וזה עקר תקנתו. ועל פן בסוף התוכחה שהיא יראת העניש פתיב, תחת אשר לא עבדת את ה' בשמחה וכו'. והבן היטב פי זה העקר שלא יפל על ידי יראת העניש רק מפרח העניש יתחזק לקיים דברי הצדיקים אמתיים שמזהירין את הגרוע שבגרועים להיות בשמחה בהנקודות טובות שמוציא בעצמו עדין כמבאר על פסוק אומר וכו' וכו' (בסימן רפב). וזה בחינת תקף השמחה של פורים שנמשך משכל עליו ונורא שמתגלה בפורים שמושב באה יראת נפלאה שעל ידי זה בא שמחה גדולה, פי בכל הימים קדושים נמשך יראת גדולה כפי קדשת היום, פי שבת שקדוש מכל הימים אז מאירה היראה מאד בבחינת ירא שבת, הינו שאז היראה עם דעת, פי בימי החל לפעמים היראה עם פסילות בבחינת הלא יראתך כסלתך, כמבאר בליקוטי תניינא סימן יז.

חור"מ הרשאה ג' יא -

אכילת שבת -

או"ח ברכת הריח ג' ד' - וזה בחינת מה שמברכין על הריח במוציא שבת, פי שבת היא מעין עולם הבא. ואז מתענגין על ה' ומתדבקין בה בתכלית הדבקות והבטול אליו יתברך מי שזוכה לקדשת שבת פראוי, פי שבת היא מעין עולם הבא כלו טוב וכו' כנ"ל. ועל פן מצוה גדולה לאכל בשבת, כמו שכתוב, אבלוהו היום פי שבת היום לה'. פי אכילת שבת קדש היא פלה אלקות, כמו שכתב רבנו זכרונם לברכה במקום אחר, פי שבת שהוא מעין עולם הבא אז זוכין על ידי האכילה לחזות בנעם ה', בחינת ויחוו את האלקים ויאכלו וישתו וכו' כנ"ל. ועל פן כשיוצא השבת ונסתלקה הנשמה היתרה של שבת. זה בחינת ששבין מן הבטול מבחינת עולם הבא ואז לא נשאר רק הרשימו. אזי מחיין עצמן על ידי הריח טוב שהוא בחינת רשימה וזריחה מבחינת הבטול כמאן דארח ריחא וכו' כנ"ל. פי אחר ששבין מבחינת הבטול מחיין עצמן רק על ידי הארת הרשימו כמבאר בפאמר הנ"ל וזהו בחינת ריח כנ"ל. ועל פן מברכין על הריח במוציא שבת כנ"ל:

דרך השם ית' -

או"ח ע"ת ו' יא - יד - מבאר שם את השאלה ששאל רבי זירא את רבי יהודה מדוע עין התרנגול נסגרת מלמטה למעלה, ומבאר שזה בחי' הצדיקים שירכם להסתכל רק על הטוב שזה בחי' מה שישאל הם למעלה ועי' מלמדים עליהם זכות ומעלים אותם כמבואר בתורה רפב אזמרה.

הקדמה

אולי אפשר לחלק את התורה לג' חלקים שתחילה מדבר על מעלת השבת כפי המבואר בראשית חכמה עד היכן אפשר להיות קשור ע"י השמחה של שבת ביראה ודעת. כי נשמות ישראל עולות לאבא ואמא ומאיר בהם אריף והן באצילות ששם אין מסטין ומקטרג אלא רק שמחה גדולה מאד.

¹⁰ כוונתו למה שכתוב לעיל בשיחה יב' "אלו הרוצים להיות אנשים כשרים וכו' ואזי יש להם בלבולים, ..דע שזה בעצמו שהם מתיגעים ולהוטים לעשות איזה עבודה ולקדש עצמו באיזה קדושה אף על פי שאינם יכולים לגמור כראוי זה בעצמו שהם מתיגעים ולהוטים אחר זה הוא בחינת קרבנות וכו'. עוד עיין לעיל סימנים יד נא ולקמן סימן רס. ובליקוטי מוהר"ן תורה לא.

¹¹ לציבור שהיו לפניו

¹² חיי מוהר"ן סימן תקכ - "כל ימיו היה מזמר זמירות הרבה בכל שבת ושבת ובמוציא שבת ומי שלא שמע אותו כשהיה מזמר בשבת אזמר בשבחין" לביל שבת וכו' לא שמע טוב מעולם וכו' "

בחלק השני מבאר כיצד מצטרפים לשמחה הזו ע"י שמסיר מעצמו את העצבות וטרדת החול וכל דאגה ומתחוק בשמחה גדולה עד שנעשה בן חורין ויכול לישב דעתו ולהעלות את היראה לשרשה בדעת להיות ירא רק מהשם ית' בלבד.

בחלק השלישי מבאר מה נעשה עם מי שלא זוכה להצטרף לשמחה הזו, ולזה מבאר שני האופנים שהקב"ה משפיע חיות לעולם דרך של השגחה ודרך של טבע. שהשגחה היא השפעה עם מאור פנים וכפי הזמן וההצטרבות של האדם, אבל טבע הוא חק הגלגלים ומזלות שעל ידם הקב"ה מנהיג עולמו בהסתרה ואזי השפע מגיע לפי חק וסדר הגלגלים. (עיין תורה עו החילוק בין מי שיש לו ביטחון למי שאין לו, שזה עושה גבול וזמן נכון לצרכיו וזה צרכיו אפשר שיגיעו אחר שנה ושנתיים ע"ש)

אבל באמת גם בהנהגת הטבע מסתתרת השגחה, שעל כן אמרו חז"ל אין מתה בלא עוון ולא ייסורים בלא חטא, וזה גם למי שהוא במדרגה נמוכה שהרי לא חילקו בזה חז"ל. ונ"ל שבזה רמז לנו רבינו כיצד אנו שייכים לכל זה, דהיינו שרוצה לומר שדייקא ע"י שהטבע והשגחה מעורבים, לכן ההשגחה שבתוך הטבע יכולה להיות גדולה יותר ויותר, הכל תלוי באדם עצמו, עד כמה מכין עצמו להיות ראוי להשגחה, כך הוא גורם שתתגבר הנהגת ההשגחה על הנהגת הטבע כלפיו, עד שיכול לצאת לגמרי מטבע להשגחה בלבד. וזה תלוי בעיקר בעבודה של שבת עד כמה מצליח להצטרף לשמחה העליונה של שבת. ולזכות לדעת ויראה, ממילא אח"כ גם ימי החול שלו פחות מגושמים.

אע"פ שעיקר הדגש כאן היא השמחה בשבת אעפ"כ במהלך התורה השמחה היא רק היכי תמצוי לזכות ליראה כי ע"י שמחה בשמחת השבת יש חירות הלב ויכול לישב דעתו ולהעלות את היראה לשרשה בדעת. נמצא העיקר הוא הדעת. אעפ"כ כיון שהכל תלוי בשמחה עיקר הדגש וההזרה בתורה זו הוא להיות בשמחה בשבת.

ובענין היראה נראה להקדים מה שכתוב "ועתה מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה", דהיינו ששלימות העבודה היא לזכות ליראת שמים, שהיא הרגשת מציאותו העצומה ית' כל רגע. וכבר שאלו בגמ' מאי "כי אם" דמשמע שזה דבר קטן, והרי זה דבר גדול מאד שמעטים זוכים, ואומרת הגמ' כן לגבי משה שאמר זאת לישראל, זה דבר קטן.

ועדין קשה, האם משה לא יודע כמה זה קשה למי שלא זכה למדרגתו העצומה שהיא השגת ה' באספקלריא המאירה, שעל כן יראה היא אצלו דבר קטן. ושמעתי מתרצים מה שאמרה הגמ' "אין לגבי משה היא מלתא זוטרת", הפירוש כן מי שנמצא לגבי משה דהיינו קרוב לצדיק אמת, גם אצלו זה דבר קטן.

ובאמת כך מבואר בלק"ה שבת ז' אות מה, על תורה זו, שכיון שהיגון ואנחה הם ס"מ ונוקביה ועצבות ומרה שחורה הן סטרא אחרא, שאוחזת באדם בגלל עוונותיו, על כן רק הצדיקים יכולים להעלות את האדם מאחיזה זו ע"י לימוד זכות כמבואר בתורה רפב, ולהביאו לשמחה שעל ידה יזכה ליראה כנ"ל.

וכאן מבאר רבינו שבשבת יכול כל אדם לזכות ליראה שלימה, כי בשבת אין טרדת הימי חול ועסק הגשמיות ועל כן יכול להיות בשמחה גדולה שהיא עולם החירות ועי"ז לישב דעתו כמבואר לעיל בתורה י' תנינא, ועי"ז להעלות את היראה לשרשה בדעת (כמבואר בתורה טו) ולזכות לשלימות היראה, נמצא שבשבת גם כל אדם יכול שהיראה תייהא אצלו מלתא זוטרת, כמו מי שנמצא אצל משה.

ובאמת גם הצדיק נקרא שבת כדאיתא בזהר שאמרו על רשב"י אנת הוא שבת דכולא יומא.

עוד איתא בשבת פח. (א) כשאמרו ישראל נעשה ונשמע ירדו מלאכים והניחו עטרות הוד של שמחה/ב) בראשיהם וכשחטאו בעגל באו ונטלו מהם, וכתוב "ויקח משה את האהל" דרשו שם חז"ל שכל האורות שניטלו מכלל ישראל קבל משה רבנו, ולפיכך קרן עור פניו (תוס' שם). ומובא/ג) שבכל שבת מחזיר משה רבנו את עטרות השמחה האלו לישראל, נמצא שבכל שבת אפשר לשמוח בהקב"ה בשלימות וחירות הדעת כמו לפני החטא.

^א שבת דף פח. דרש רבי סימאי בשעה שהקדימו ישראל נעשה ונשמע באו ששים ריבוא של מלאכי השרת לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני כתרים אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע וכיון שחטאו ישראל ירדו מאה ועשרים ריבוא מלאכי חבלה ופירקום שנאמר ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב אמר רבי חמא ברבי חנינא בחורב טענו בחורב פרקו בחורב טענו כדאמרן בחורב פרקו דכתיב ויתנצלו בני ישראל וגו' אמר רבי יוחנן וכולן זכה משה ונטלן דסמיך ליה ומשה יקח את האהל אמר ריש לקיש עתיד הקדוש ברוך הוא להחזיר לנו שנאמר ופדויי ה' ישוּבוּן ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם שמחה שמעולם על ראשם.

^ב עיין תורה כב אות ט' - נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע, שְׁהוּא בְּחֵינַת הַשְּׂמֵחָה; כְּמוֹ שְׁאִמְרוּ רַבּוּתֵינוּ, וְזָרוּנוּ לְבָרְכָהּ (שְׁפָת פ"ח). בְּשַׁעֲהָ שְׁאִמְרוּ יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע, יִרְדּוּ שְׁשִׁים רְבּוּא מְלָאכִים וְנִתְּנוּ שְׁנֵי עֶטְרוֹת בְּרֹאשׁ בְּלֵ אֶחָד וְכוּ', וּבְשִׁחְטָאוּ נִלְקְחוּ וְכוּ', וְעֵתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַחְזִירָם לָהֶם, שְׁנַאֲמָר: "וְשִׂמְחַת עוֹלָם עַל רֵאשִׁים". נִמְצָא שֶׁנַּעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע הֵם בְּחֵינַת שְׂמֵחָה, בְּחֵינַת "וְשִׂמְחַת עוֹלָם עַל רֵאשִׁים" כְּנ"ל:

^ג עיין אור החיים דברים לג ג' - שלשון תפלת שחרית של שבת ישמח משה במתנת חלקו הכוונה שבשבת יש לו חלקו בלבד כיון שהחזיר לישראל את העטרות של נעשה ונשמע שהם שמחת עולם על ראשם הנ"ל שניטלו מהם.

עיין בעש"ט יתרו אות לו - סוד הנשמה יתירה, כמו שכתוב בסידור האר"י ז"ל על ישמח משה במתנת חלקו, שנותנין לו במתנה בכל שבת אלף חלקי האור, בסוד תוספות נשמה יתירה, ועל ידי זה, כי עבד נאמן קראת לו, להחזיר לישראל אותן הכתרים, והם עדיים שהתנצלו בחטא עגל, וזהו כליל תפארת אשר בראשו נתת לו ע"ש.

ועדיין מי שיאמר אדרבה בגלל רוב היראה שיש בשבת, איך אשמח כשאני ירא שמא אחטא או עב"פ לא אשמח כראוי, וכמובא בשיחות הר"ן סימן קנה הנ"ל, על מזהרנ"ת ובלק"ה (בכור בהמה טהורה ד' ב.). על זה אומר רבנו שבשבת אין לדאוג כלל, כי מצד השבת עצמה אין מקטרג ומסטיין כלל וכל שרוצה להצטרף לשמחת השבת הוא כבר נכלל קצת וכפי שנכלל כן זוכה לאורות הנפלאים של שבת ולהשגחה בעין טובה של עינא חד דרחמי שלא מסתכלים על הרע של האדם אלא על הטוב שעושה, ומצד מה שלא מצליח אזי אעפ"כ הוא לא נמסר לבעלי הדין אלא להנהגת הטבע. ועל כן אין לשום אדם מישראל לדאוג בשבת כלל רק להיות בשמחה גדולה.

בעניין השגחת עינא חד דרחמי צ"ע אם עינא חד דרחמי הכוונה שלא רואים רע כלל כי ההסתכלות מצד שרש א"כ לא שייך כלל כעס ואילו כאן מדבר מהשגחה רק על מי שראוי וא"כ זה לא רק חד עינא. מאידך כיון שחד עינא נקרא השגחה והסתכלות יש חילוק בין ראוי ללא ראוי, ובפרט שהרי מבואר בתורה קה הקושי לזכות להשגחה כזו, אמנם ממה שמבואר בסוגיית מה תצעק אלי שהיא השגחה גם על מי שלא ראוי כגון שעובד ע"ז כמשאחז"ל שם אלו ואלו ע"ז, נראה שהמניעות על ההשגחה הזו הן בעצמן שוות במעלתן על פגם הע"ז וכגון שם שזכו ע"י מסירות נפש ובוזה ביטלו את הקטרוג על ע"ז. ואולי הכי נמי כאן אמנם מי שלא ראוי ממש עד שיכול לגרום כעס לא יזכה לזה ומונח על הטבע, אבל מי שמשתדל אזי ע"י שמתגבר בשמחה על אף כל המניעות שיש על זה, בתוספת סגולת יום השבת בעצמו, זה מבטל את הקטרוג שיש עליו שאינו צדיק גמור הראוי להנהגה כזו.

ונ"ל כי שבר השמחה בשבת הוא עצום, ובעיקר ששמח בחלקו ומעלה על לבו שלא חסר לו כלום, כמבואר בזוהר חדש/י"א חומר המתפלל על גשמיות בשבת. ולבד ממה שהיגון ואנחה הם ס"מ ונוקביה והעצבות ס"א נמצא שבשמחה הורג אותם, עוד גם מבואר שבשבת שולט מזל שבתאי ע"כ הגויים עצבים בשבת, עיין יערות דבש ח"ב דרוש ב'י"א, ועיין רבינו בחיי שופטים יח'י שכל מה שנצטוונו בשבת הוא הפך מזל שבתאי השולט בשבת. נמצא שאע"פ שמבואר בכל הספרים המעלה העצומה של ישראל בשבת שהיא ממש מעין עוה"ב בחיי בשמחה תצאו, זה מצד ההשגחה אבל מצד הטבע ממש להפך ושבת הוא זמן עצבות, ועל כן הזוכה להתגבר ולהתחבר אל השמחה שמעל הטבע זוכה לכל האורות הנפלאים של שבת. כנ"ל שמסירות נפש שאדם יוצא מטבעו בהתגברות גדול מבטל את מדת הדין אפילו על מויד כ"ש על שוגג. כמו ישראל שנכנסו לים ביטל את הקטרוג על פסל מיכה שהיה עמהם. וזו העצה שנתן הקב"ה למשה רבנו אז. דבר אל בני ישראל ויסעו לתוך הים כי רק זה יבטל את הדין על ע"ז.

ואפילו מי שלא זוכה אלא מונח על הנהגת הטבע, אזי יכול להגיע לו טובה מצד הזמן, אבל בוודאי צריך להילחם בכל כוחו בעצבות שהיא הטבע בשבת, ולעשות כל מה שיכול כדי ליצאת מהעצבות וזה שאומר רבנו שירבה במאכלי שבת כפי כוחו, העיקר ליצאת מהעצבות אע"פ שלא זוכה לשמחה כראוי. וכנ"ל כמה שעולה יותר בשמחה יותר נכלל בשמחת הנשמה היכן שנמצאת, וכך יותר יוצא מטבע להשגחה.

ועל כן צריך להכין עצמו היטב לפני שבת ובכניסת שבת, כי שבת מעין עוה"ב, וכמו שבעוה"ב אמר מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת ומי שלא טרח לא יזכה לכל התענוגים הכי נמי בשבת, מי שטרח רק על תענוגי הגוף, אזי רק הגוף יקבל חלקו, אבל כיון שהאדם לא הרגיל עצמו בתענוגים רוחניים, לא ירגיש את כל התענוגים הנפלאים שהוא נמצא בתוכם בשבת, וכמו שרבנו אמר בתורה קצא אפשר ששנים ישבו באותו מקום בג"ע/י"א אחד ירגיש כל תענוגי עולם וחבירו לא ירגיש כלום, כי הכל תלוי בהכנת הלב, בששת ימי המעשה.

י" עיין זוהר חדש תיקונים דף קכז (במתוק מדבש) וממשיך ואמר ובה כי צמט"ט שהוא צחינת עבד נאמר ששית ימים תעבד ועשית פל מלאכתך הגה מלאכתו היא להספיע ספע מזון להסתחונים, כי צמט"ט ימי החול כל ההספעות נשפעים על יו, ועבודתו היא להעלות תפלות יסאל צימות החול, כי וליית עבודה אלא צלותא ואין עבודה אלא תפלה (כמו שדרש חז"ל בריש מס' תענית, על הכבוד ודברים יא' ג) ולעבדו בכל לנכנס, אחיו עבודה צדכ, הוי אומר זו תפלה, ד"ה כי צמחית מט"ט שהוא עבד, צריך בר נש למהוי כריך האדם צימות החול, צמט"ט צרכות הראשונות של התפלה להיות פועל המסדר שבתאי לפני רבו, וזי"צ צרכות האמלעות כריך להיות ובעבד השואל פרס מרבו, וצמט"ט צרכות האחרונות כריך להיות ובעבד המקבל פרס מרבו והולך לו. אבל בשבת מלכתא דשליטא ביה אילנא דחיי אכל צמט"ט המלכה ששולט בה העץ החיים שצאצאיות, ולא עץ הדעת טוב ורע שצמט"ט השולט בימי החול, אוקמוה זיאר חז"ל דאין משתמשין באילן שום שמוש פי' שלא ישאל אדם צמט"ט צרכי גופו, שאם ישאל יגרום להלביש את האצילות צי"ע, כי צאצאיות חין סוס חסרון כלל, וכן על זה נאמר וכל המשתמש בתגא חלף לפי שמלביש את האצילות צי"ע, ונחשב לו כאילו קץ צמט"ט, וכ"ל כאילו הפריד את הספירות מיוחד העליון, ולכן חולף ועובר מן העולם ח"ו.

י" יערות דבש לרבי יונתן איבשיץ ח"ב – דרוש ב – אמנם בשבת ידוע – זולת עם ישראל דהם נשגבים למעלה מהמזל – כל העב"ם הם יושבים תחת מזל שבתאי, שמורה על ביטול וחורבן ושממה ועצבות כנודע, ולכך רוב עב"ם על פני אדמה מתעצבים ומקוננים ביום השבת, כי המזל מוליד עצבון בטבע והירוס בכל עינים, ולכך נוסח התפלה, ולא נתתו לגויי הארצות, כי להם השבת לעצבון גדול, ולכך ביום השביעי לא היה למלך אחשוורוש טוב לבב, כי מזל משמים הסיב ללבו לעצבון, כטיב משטרי שבתאי, ולכך הוצרך להטיב ללבו ביין כי היה מלא עצבות: וזהו שאמר (אסתר רבה ג' יא) עב"ם אין להם טובה, דכתיב כטוב לב ולא טוב ממש, והיינו ביום השבת, כי אז לא יועילו תחבולות אדם לבטל משטרי מזל רק במקצת כנודע, אבל לא יצא לגמרי פעולת המזל, ולכך אי אפשר לעמים להיות להם בשבת טוב לב לגמרי רק כטוב לבב וא"ש:

י" צ"ע הרי מדובר בעוה"ב שהוא מעל הזמן והמקום וא"כ המקום הוא לפי ההשגה א"כ איך יתכן שישבו שנים באותו מקום אם הם לא באותה השגה. אבל באמת זה נמצא בכל יום שבת שאנו נמצאים במעין עוה"ב ובקושי מרגישים הבל מיום חול, אע"פ שאנו נמצאים

וזה מגלה לנו כאן רבנו שהכל מתחיל מההשתדלות לשמוח מאד בשבת, וצריך להבין לבר שצריך להכין עצמו לזה כבר כל השבוע, אבל העיקר בשבת עצמה להסיר כל דאגת וטרדת הבלי ימי החול, ולהתבונן כיצד להתענג על ה' דייקא, ולהעזר בתענוגי הגוף רק כדי שלא יפריע לתענוגי הנפש על ה'. ועיין בשיחות הנ"ל שעל כל פנים צריך לכסוף לזה וזו גם כבר מעלה גדולה.

עד כאן ההקדמה

תורה יז [יז]

צריך לזהר מאודי"ה להיות שמח וטוב לב בשבת [יז/כ] בשבת מחזיר משה רבנו לישראל את העטרות של נעשה ונשמע שהן שמחת עולם, ועפ"י הסוד נשמות ישראל עולות לעולם השמחה והחירות בעולם האצילות בחי' מעין עוה"ב שהוא בחי' בשמחה תצאו, נמצא שבשבת יש את כל התנאים ברוחניות להיות בשמחה גדולה, ומי שלא מנצל זאת הוא שוטה המאבד מ"ה שנותנים לו, **כי מעלות וקדושות שבת גדולה ויקרה מאודי"ה כמובא בספרים ובפרט בר"ח בראשית חכמה (לרבי אליהו וידאש מתלמידי הרמ"ק) בשער הקדושה בתחילתו פרקים ב' ג' עי"ש [כז]** ומה שמביא על מעלת השבת מהזהר/כז. **וראו ונכון ללמוד בראשית חכמה בשער הנ"ל ולשום לבו היטב על כל**

במקום שכל תענוגי עולם נמצאים בו ורק כיון שלא הורגלנו לעונג רוחני אנו כסומא בארובה לא רואים ולא מתענגים באמת כפי שאפשר.

¹ תורה זו אחת משמונה התורות שאמר רבינו בסוף שנת תקסח בחורתו מלבוב (לעמבערג) ועיין שיחות הר"ן סימן קנה. ועיין לק"ה ר"ה הלכה ו אות ז - שמתורה י' עד תורה יז היו תורה אחת אצל רבינו ולא זכינו לקבל ממנה רק פסקי פסקי ועי"ש בהמשך ההלכה הנ"ל מזהרין"ת מברר את הקשר שבין אלו התורות.

² בתרלז ומתלרו - מאד

³ עין שבת פה. תורה כב אות ט' שהכתרים שקבלו ישראל כשאמרו נעשה ונשמע הם בחי' שמחה ועיין אור החיים דברים לג ג' (ד"ה ודקדק לומר) בשם האריז"ל שכל שבת חורים העטרות לראש ישראל.

עיין בתי מדרשות חלק א - סדר רבה דבראשית אות טו - בשביעי ישב הקב"ה על כסא שמחה והעביר לפניו שר של מים בשמחה גדולה שר של נהרות בשמחה גדולה (שר של לבנה בשמחה גדולה) שר של הרים בשמחה גדולה שר של גבעות בשמחה גדולה שר של תהומות בשמחה גדולה שר של מדברות בשמחה גדולה שר של חמה בשמחה גדולה שר של לבנה בשמחה גדולה שר של כימה בשמחה גדולה שר של כסיל בשמחה גדולה שר של דשאים בשמחה גדולה שר של גן עדן בשמחה גדולה שר של גיהנם בשמחה גדולה שר של אילנות בשמחה גדולה שר של רמשים בשמחה גדולה שר של חיות בשמחה גדולה שר של בהמות בשמחה גדולה שר של דגים בשמחה גדולה שר של חגבים בשמחה גדולה שר של עופות בשמחה גדולה שר של מלאכים בשמחה גדולה שר של מלאכים בשמחה גדולה שר של אופנים ושאר כל שר ושר נכבד ונורא ונערץ והיו כולם עומדים בשמחה גדולה במעין של שמחה ומשמחים ומרקדים ומרגנים ומקלסים לפניו בכל מיני קלוס וכל מיני זמר שבח והלל והיו מלאכי השרת פותחים את פיהם ואומרים יהי כבוד ה' לעולם וכולם עונים אחריהם ישמח ה' במעשיו והיה רקיע ערבות מלא שמחה וקול הדר ועוז ותוקף וגבורה וגאון ותפארת וגדולה תהלה ורנה שירה וצהלה נצח ויושר כבוד והודאות באותה שעה שנאמר הוד והדר לפניו עוז וחרה ותפארת במקדשו הוד והדר נגד שבת עוז ותפארת נגד וינפש באותה שעה הביא הקב"ה שרה של שבת והושיבה על כסא הכבוד והביא לפניו שירה כל שר ושר של כל רקיע ורקיע ושל כל תהום ותהום והיו מרקדין ומשמחין לפניו ואומרים שבת הוא לה' ושאר כל השרים הגדולים אומרים לה' הוא שבת ואף אדם הראשון העלה אותו הקב"ה לשמי מרומים לשמים העליונים לשוש ולשמוח בשמחתה של שבת:

שם אות טז עשה הקב"ה חנוכה של שמים וארץ והכל שמחים בה ואף אדם הראשון שש ושמח בשמחתה של שבת באותה שעה כשראה אדה"ר שבחה של שבת יקר ורבותה של שבת שמחתה וגדולתה של שבת שהכל היו שמחים בה והיא היתה תחלה וראש כל השמחות מיד פתחו פיהם ואמר מזמור שיר ליום השבת אמר הקב"ה לשבת אתה אומר מזמור ולי מזמור שאני אלוה השבת עד שעמדה השבת על רגליה ונפלה על פניה ואמרה טוב להודות לה' וכל סדרי בראשית השיבו ולומר לשמך עליון:

ועיין עוד ירושלמי מגילה א' ד', וזהו פקודי רנה. ושם אמור צד ותיקון כד דף סט ותיקון מז דף פה.

⁴ מתלרו - מאד

⁵ בספר ראשית חכמה שער הקדושה פרק ב' וג'

⁶ עיין וזהו אמור צד: - אמר רבי יהודה, **חַדְוֹתָא וְנִטְרִיתָא דְיוֹמָא דְשַׁבְּתָא עַל כֻּלָּא הוּא** השמחה והשמירה של יום השבת, היא על הכל אפילו על הרשעים שגיהנםם כללוקם, ובגין דהאי יומא אתעטר באבא ואימא ולפי שזה היום שהוא סוד ז"ל מתעטר בחכמה ואימא, כי ז"ל עולים ומלביקים את עצמות ל"ה בכל שיעור קומתם, ועל ידי זה ואתוסף קדושה על קדושתיה נחוסף קדושה על קדושתו, על ידי קבלת המוחין מהם, **מַה דְלָא אֲשַׁתְּכַח חֲכִי בְשֵׁאר יוֹמֵי** מה שלא נמצא כן בשאר ימים טובים, **דְהָא הוּא קִדְשׁ וְאִתְעַטֵר בְּקִדְשׁ** כי ז"ל נעשה בעצמו קדש, על ידי שמתעטר בקדש, **דְהֵינּוּ צְמוּחֵין מֵאוּ"ל** נהיו צמוחין מאו"ל נהיו צמוחים, **וְאוֹסִיף קְדוּשָׁה עַל קְדוּשַׁתְיָה** ומוסף קדושה על קדושתו, **בְּגִין כֶּף הָאֵי יוֹמָא חַדְוֹתָא דְעֵלְאֵי וְתַתְאֵי** בשביל זה יום זה הוא שמחת העליונים והתחתונים, **כֻּלָּא חֲדָן בֵּיה** כולם שמחים זו אפילו רשעי הגיהנם, **מְלִי בְרַכְאֵן בְּכֻלְהוּ עֲלֵמֵין** כי הוא מלא דרכות בכל העולמות משפע הנמשך אליו מאו"ל, **כֻּלְהוּן מְנִיחַ אֲתוּנּוּ** כל שעת ימי החול נזונים מברכת השבת, **בְּהָאֵי יוֹמָא נִיחָא דְעֵלְאֵי וְתַתְאֵי** ביום זה יש מנוחה לעליונים ותחתונים, **בְּהָאֵי יוֹמָא נִיחָא דְחַיִּיבֵי דְגֵיְהֵם** ביום זה יש מנוחה אפילו לרשעי הגיהנם.

לְמַלְכָא דְעַבְד הלוא לבריה יחידאי משל למלך (ההיינו או"ל עליון שהם כללות אלה הנקרא מלך), **שַׁעֲשַׁע שְׂמַחַת נְשׂוּאֵין לְבַנּוּ** יחילו (שהוא סוד ז"ל המחיה עם המלכות בשבת), **אֲעֵטֵר לֵיה** בעטרא עלאה והעטיר אותו בעטרה עליונה (ההיינו צמוחין דאו"ל), **מְנִי לֵיה מְלָכָא עַל כֻּלָּא** והפקיד אותו המלך על הכל (כי כל ההגות העולמות הוא על ידי ז"ל), **מִכַּח הַשַּׁעֲשַׁע שְׂמַחַת מֵאֲחָא בְּשַׁבְּתָא** (שבת), **בְּהָאֵי יוֹמָא חַדְוֹתָא לְכֻלָּא** לכן ביום זה יש שמחה לכל בני המדינה, **הַגַּה חַד סִנְטִירָא דְאַתְפַּקֵד עַל דִּינָא דְבִנֵי נְשָׂא** שומר אחד הממונה על דיני בני אדם, (הוא הסי"מ המקטרג האזול, שעל ידו נפעלים כל מיני עונשים בימות החול), **הוּוּ בִידֵיה גּוֹבְרִין דְבַעֲיִין קְטוּלָא** היו תחת ידו אנשים המחויבים הכינה, **גּוֹבְרִין דְבַעֲיִין לְאַלְקָהָ** ואנשים המחויבים

הדברים הנאמרים שם בענין קדושת ומעלות שבת קודש. כי יש שם כמה דברים פרטיים יקרים מקדושת ומעלות שבת כי כל ענין ומעלה הנאמר שם על שבת הוא דבר בפ"ע והבן שם היטב^כ כדי שיתלהב לבו/כה^י לקבל שבת בשמחה גדולה ועצומה כראוי.

ועי"ז היראה בשלימות דהיינו עם דעת עיין לעיל תורה טו (בחלק ראשון) ששרש היראה הוא בדעת/כ^י. ורוצה לומר שהשמחה הנ"ל של שבת הכוונה שתיהיה מתוך יראה, ואע"פ שיראה ושמחה נראה כתרתי דסתר, כי איך ישמח כשהוא בפחד ויראה/כ^י, אעפ"כ שלימות השמחה, היא דייקא לכור ולשמוח שהוא וכל ענייניו תחת השגחת הקב"ה ועי"ז להסיר כל דאגה מלבו. אבל בימי החול קשה מאד לקיים זאת כי **בחול אפשר שיהיה היראה עם כסילות** יראה נפולה שירא מדבר אחר, ואפילו כשירא מעבירה יראת העונש יש בזה מדרגות יש ירא מהקב"ה ויש ירא מהש"ע, בבחי' מצוות אנשים מלומדה, ולא מתוך שמצייר לפניו את הקב"ה וכ"ש לא הרגשת מציאותו ית' הנמצאת אצלו, ויראה כזו היא כסילות בבחי' הלא יראתך כסלתך (איוב ד/כ"ח) ועיקר הכסילות הוא מחמת השיעבוד שיש בחול שטרוד בפרנסתו והשלמת חסרונותיו, ושולט בו העצבות מצד הזמן ומצד טרדת העולם בפרנסתו/כ^י, וע"כ לא מצליח לישב דעתו וכנ"ל בתורה י' תנינא.

מלקוטה, הגה בגין יקרא דהאי יומא דהדווא דמלכא כשזיל כבוד יום (השבת) הזה של שמחת המלך, שביק דינוי עוז את הדינים שלו, (כי אין לו רשות להטות), ונטר להדווא דמלכא ושמר את שמחת המלך, שלא יעזר לשום אדם.

כך הוא הנמשל, והוא יומא הלולא דמלכא במטרוניתא ציוס השבת, הוא שמחת המלך עם המלכה, דהיינו שיש יחוד ז"ל הגדולים, דהווא דאבא ואימא עליה והשמחה של אבא ואימא עליו, כי ז"ל עולים ומלבישים על עכמות דא"ל, ומשם נמשך שפע לכל העולמות, לכן דהווא דעלאין ותתאין יש שמחה ומנוחה לעליונים ומתחתונים, כי בהדווא דמלכא פלהו דתדן בשמחת המלך הכל לריכוס לשמות, ולא יצטערין ביה ולא יטעו בו משום לעז והזק והפסד, על דא כתיב על זה נאמר וקראת לשבת ענג מלת וקראת הוא לשון חיבה (פפד"י ב"ש פי' ויקרא), ולשון קבלה (כמו וקרא זה אל זה, שמחננו ומתכנין דין מן דין), והיינו שז"ל שיהי' שבת מקבלים שפע מוחין מא"ל, ושאל מאי ענג מהו עונג, ומשיב (ה"י דהמ"ק) אלא ענג לא אשתכח אלא לעילא חלל עונג לא נמלא חלל למעלה, באתר דקדש עלאה שארי במקום שזורה קדש העליון, דהיינו בא"ל הנקראים קדש, כמה דאת אמר כמו שנאמר אז תתענג על יהו"ה דהיינו דהאי ענג על יהו"ה הוא כי זה הענג הוא בא"ל שיהי' על ולמעלה מ"ל הנקרא יהו"ה, והאי יומא דהוא הלולא דמלכא אתער בהווא עטרא דענג וזה היום השבת שהוא יום שמחת המלך, הוא מתעטר בו בעטרה של עונג ההוא, כלומר במוחין דא"ל, הדיא הוא דכתיב זה שכחתי וקראת לשבת ענג דהיינו מחמת קריאה של חיבה מתענג ז"ל במוחין דא"ל, מה דלא אשתכח הכי בשאר יומין מה שלא נמלא כן בשאר המועדים, גם שוף אז מקבלים מוחין גם מאלה, אבל הוא רק על ידי הזמנה ותפלות התחתונים. (רמ"ח וק"מ ומפד"ש)

עיין זוהר חדש תיקונים דף קכו (במתוק מדבש) מבאר שביום חול שולט עץ הדעת טוב ורע אבל ביום השבת שולט עץ החיים וישראל עולים לאצילות לכן אטור לבקש בקשות כי שם אין מחסור כלל ומי שמבקש בקשה מלביש את האצילות בבי"ע עולם הפירוד עי"ש.

עוד שם ויקהל רה. – רוחא נשיב מעתיקא קדישא וכו'. עוד שם – יומא דשבתא חרוה איהו...מועתק בסוף התורה עי"ש.

גם עיין שם זוהר יתרו פט.

^כ בתרלז - הטיב

^{כה} שיתלהב לבו וכנ"ל שאמר לשום לבו

^{כו} הביאור נ"ל כי דעת הוא חיבור, ושרש וסיבת היראה הנכונה נובעת מהחיבור עם הקב"ה שירא ממציותו העצומה והנפלאה של הקב"ה, שמרגיש שנמצאת בסמוך, ולא רק מהש"ע המחייב יראה, וכ"ש לא יראה נפולה שירא מאיזה דבר אחר ולא מהקב"ה, והדלקמן שירא משר או חיה רעה.

^{כז} עיין לק"ה בכור בהמה טהורה הלכה ד' אות (כ) כי יש שמחמת יראת הענש נופל לעצבות חס ושלום ולפעמים לכפירות חס ושלום כמצוי באנשים רבים בשיושבין על ספרי מוסר שמדברין מעצם הענשים הם באין לעצבות חס ושלום וכו' ונופלים יותר חס ושלום וכו'. וזה היה בנות המן להפיל את ישראל חס ושלום, אבל מרדכי הוא בחינת שכל עליון ונורא כל כך שכול להכניס יראת הענש עד שביאו לידי שמחה עצומה על ידי גדל העצות שנותן לכל אחד בעמק נפילתו שייכל למצא את ה' יתברך עד שיהיה בשמחה וזה עקר תקנתו. ועל כן בסוף התוכחה שהיא יראת הענש פתיב, תחת אשר לא עבדת את ה' בשמחה וכו'. והבן היטב כי זה העקר שלא יפל על ידי יראת הענש רק מפחד הענש יתחזק לקיים דברי הצדיקים אמתיים שמוהירין את הגרוע שבגרועים להיות בשמחה בהנקדות טובות שמוצא בעצמו עדין במבאר על פסוק אומרה וכו' וכו' (בסימן רפב). וזה בחינת תקף השמחה של פורים שנמשך משכל עליון ונורא שמתנגלה בפורים שמשם באה יראה נפלאה שעל ידי זה בא שמחה גדולה, כי בכל הימים קדושים נמשך יראה גדולה כפי קדושת היום, כי שבת שקדוש מפל הימים אז מאירה היראה מאד בבחינת ירא שבת, הינו שאז היראה עם דעת, כי בימי החול לפעמים היראה עם כסילות בבחינת הלא יראתך כסלתך, במבאר בליקוטי תנינא סימן יז.

^{כח} איוב פרק ד (ו) הלא יראתך כסלתך תקותך ותם דרכיך;

^{כט} כמבואר בתורה נב שצריך לצאת מהעיר להתבודדות כי טרדת העולם מפריע אע"פ שבעצמו לא טרוד.

תורה נב –עקר ההתבודדות הוא בלי'ה, בעת שהעולם פנוי מטרדת העולם הזה כי ביום, על ידי שרודפין העולם אחר העולם הזה הוא מבטל ומבלבל את האדם מלהתדבק ולהפיל בהשם יתברך ואפלו אם הוא בעצמו אינו טרוד אף על פי כן מאחר שהעולם טרודים אז, ורודפים אז אחר הכלי העולם הזה על ידי זה קשה אז לבוא לידי בטול וגם צריכין שיהיה ההתבודדות במקום מיוחד דהיינו חוץ מהעיר בדרך יחיד, במקום שאין הולכים שם בני אדם כי במקום שהולכים שם בני אדם ביום, הרודפים אחר העולם הזה אף על פי שפעת אינם הולכים שם הוא מבלבל גם כן ההתבודדות,

כי ע"י השיעבוד אין הדעת שלם, וכ"ש במואב [ל/לא] שאנן מואב מנעוריו וכו' ובגולה לא הלך ע"כ עמד טעמו בו וכו' וכשארז"ל (מגילה יב ע"ב) שחכמי ישראל אמרו לאחשורש שכיון שגלו מארצם אין להם דעה ועצה מיושבת, לכן שישאל עצה מחכמי מואב שלא גלו ולא חל עליהם שיעבוד גלויות ולכן דעתם ועצתם מיושבת כי ע"י שיעבוד וגלות, הדעת מבולבל.

אבל בשבת ע"י השמחה הוא חירות בחי' בינה/לבן בחי' יובל, וכשיש חירות ואין שיעבוד וגלות אזי הדעת שלם/לבן כנ"ל. ועיקר החירות, ע"י התענוג והשמחה של שבת בחי' (ישעיה נח/ל) אז תתענג על ה' הנאמר בשבת על ה' דייקא, כי בשבת אנו עולים לאבא ואמא/ליה, שהם בחי' כתר דהקב"ה (זוהר אמור צד: הנ"ל). ועי"ז נעשה חירות בבחי' מה שהבטיח הנביא על הגאולה העתידה (שם נה/ל) כי בשמחה תצאו ורבנו מבאר שהשמחה בעצמה היא כבר גאולה שע"י שמחה יוצאין לחירות. וכשיש חירות הדעת בשלימות כנ"ל. ואזי כנ"ל שע"י חירות השכל, זוכים לשוב הדעת, ועי"ז מעלים את היראה לשרשה בדעת, ואזי היראה כראוי, דהיינו יראה מה' ולא יראה נפולה מאיזה דבר אחר, וזה זוכים ע"י השמחה של שבת בבחי' המבואר בתיקוני זוהר שבראשיית אותיות ירא שבת (ת"ז תי' ט [לז/ל]) רמז ליראה שזוכים בשבת, כי אז היראה בלי כסילות שיש בימי החול, שעל כן בימי החול היראה אינה שלימה אלא נפולה. כי עיקר הכסילות מחמת השיעבוד וימי החול הם ימי שיעבוד, כי רובא דעלמא טרודים למלא חסרונותיהם הגשמיים כנ"ל. ובזה ששמחים בשבת וזוכים לדעת עי"ז מעלין היראות הנפולות, דהיינו מה שיראים לפעמים משר וכדומה [לט/מ]. כי ע"י הדעת

ל * ירמיה טח

לא ירמיה פרק מח (יא) שאנן מואב מנעוריו ושקט הוא אל שפמריו ולא הורק מפלי אל בלי ובגולה לא הלך על כן עמד טעמו בו וריחו לא נמר:

לב עיין בית עולמים (לרבי יצחק חבר) (דף קלד ע"ב – ד"ה דא) ואמר דאלין ימי קדם כולחו מתתקנן בתיקוני דדיקנא כו' כמ"ש שי"ג תיקונים הנ"ל נק' ימי קדם והענין כמ"ש שי"ב תיקונים ראשונים הם נגד ה' היכלות הראשונים עד היכל הרצון הם ו' ובהיכל הרצון עצמו ו' הרי י"ב והוא סוד ו"ו כפולה והם ו' ימי השבוע י"ב שלכן הפה תיקון י"ב כוללם ותיקון י"ג הוא יום שביעי שבת כולל כל ו' יומין והן שבתא דיומא ודליליא הם י"ב דכלילין בתיקון י"ג וידוע כי שבת הוא בבינה יובלא ששם תיבין כולחו לאתרייהו.

לג בשבת הדעת שלם – עיין תורה קיט שבשבת נמשך דעת לכל אחד. וצ"ע שכאן משמע דווקא ע"י שמחה, ואולי גם שם לזה כוונה.

לד ישעיה פרק נח (יד) אז תתענג על ידוד והרפכתיה על במויתו (ובמתינו) ארץ והאכלתיה נחלת יעקב אביך כי פי ידוד דפר:

מצודות דוד (יד) אז תתענג על ה' – כשתעשה כן או ישפיע לך טובה הרבה ותתענג על ה' ור"ל לא תתענג לעדון הגוף כ"א להעמיד הגוף במצב הראוי להשכיל בתורת ה'. והרכבתיה – ר"ל תהיה ברום המעלה והממשלה. והאכלתיה – ר"ל לך תהיה הארץ אשר הנחלתה ליעקב אביך ואמר יעקב לפי שלו ולבניו נתנה הנחלה ולא לישמעאל בן אברהם ולא לעשו בן יצחק וכן נאמר ויעמידה ליעקב לחוק וכו' לאמר לך אתן את ארץ כנען (תהלים קה). כי פי ה' דבר – וכיון שהוא דבר יקיים:

לה מבואר בזוהר ששבת עולים לאבא ואמא ואיתא זכהארז"ל שלגודך הגיסור מפיל תרדמה על זעיר ואזי ז"ן מפתח החיטונים עולים ליחוד לאמא דמסככה על כנייה, וס' יחוד שנקרא בחי' אחר, ולגודך הגיסור אמא מלווה כלים לנזק' וזה בעצמו הגיסור מה שנוק' אינה צריכה לזעיר. וז"ע האם גם ששבת מה שאין שליטה לחיטונים הכונה לניסור כי אנו עולים למקום שלא הורגלו בו, שלכאורה היה צריך לעורר דין גדול כמבואר בתורה כה, אלא ע"י שאמא מסככה אזי אנו שמורים מכל מזיק. ונראה שפוט שאינו כך כי שבת אינה תרדמה אלא ארבעה מוחין גבוהים ודעת גדול כמבואר בתורה קיט שעולים לאבא ואמא עו"ב. בבחי' אשת חיל עטרת בעלה. כמבואר בזוהר.

לו ישעיה פרק נה (יב) כי בשמחה תצאו ובשלוש תובלון ההרים והגבעות יפצחו לפניכם רנה וכל עצי השדה ימחאו קף:

פרש"י (יב) כי בשמחה תצאו – מן הגלות. ההרים והגבעות יפצחו לפניכם רנה – שיתנו לכם פריים וצמחם ויהנו (ירוננו) יושביה':

מצודות דוד (יב) כי בשמחה תצאו – וזהו ההבטחה אשר תצאו מן הגולה בשמחה ותובלון לארצכם בשלום. יפצחו וכו' – היא ענין מליצה כי כשהאדם בשמחה דומה לו שכל העולם שמח עמו. ימחאו קף – יכו בכפיהם לשמוח וגם זה ענין מליצה:

יז דף כד: גם עיין דף ה: יב. טט. עז:

יח תיקוני זוהר תקונא תשיעאה (דף כד ע"ב) בראשיית אותיות יד"א שבת סתתירא מן השבת, דאיהי שכינתא היא השכינה הנקראת שבת, דעלה אתמר שעליה נאמר מחליתיה מות ימית ומפרט דעאלו אויבים בחלל דילה דאיהו קדש קדשים שנכנסו האויבים בחלל שלה שהוא קדש הקדשים, ור"ל אחר שנסתלקה השכינה מקדש הקדשים ונשאר חלל וריק מהשכינה, אז יכלו האויבים שהם ס"מ וכת זוגיה ליכנס שם, ואתמר בהון ונאמר בז"ן דקליפה, את מקדש יהו"ה טמא על שנכנסו טמאים למקדש, ועוד כתוב חלל ממלכה שחללו את המלכות, ושדירה הם חיות ומלאכי המלכות שיאלו עמה בגלות, ואז ושפחה עאלת באתר דגביתה השפחה שהיא הנקבא דס"מ נכנסה במקום גביתה, ור"ל שנכנסה במקדש במקומה של השכינה, ומפרט שהנקבא דס"מ דאיהי גדה שפחה גויה זונה שטומאתה מרובה ככל אלו הטמאות יחד, וכולן מקבלות טומאתם ממנה, וסאיבת אתרהא וטמאה את מקומה של השכינה שהיא בית המקדש, דתמן הוה גייתא דשכינתא ששם היתה מנוחת השכינה, ור"ל ששם שרתה השכינה כשבת המקדש היה קיים, וקלא הוה נחית ואמר ידא שבת וקול כרוז ירד מן השמים ואמר ירא שבת, ור"ל היה לך לירא מהשכינה הנקראת שבת, ואיהי לא עבדת קף והשפחה לא עשתה כך כי לא יראה מהשכינה, אלא חלל ממלכה ושדירה אלא שחללה את השכינה וחיותיה, וברחת שכינתא מתמן ואז כחה השכינה מסס, כי בעונות ישראל נימנה נשות להשפחה ליכנס שם, והשכינה לא יכלה לשבת יחד עם הקליפה.

יט עיין תורה טו ותורה קפה בלק"מ קמא

מ עיין תורה טו אות ב' – כי בשאין אדם דין ושופט את עצמו, אזי דנין ושופטין אותו למעלה, כי אם אין דין למטה יש דין למעלה (דברים רבה ה); וכששופטין את האדם במשפט דלעלא, אזי הדין נתלבש בכל הדברים, וכל הדברים נעשים שלוחים למקום לעשות בזה האיש

מרימין אותן, ועיקר הדעת הוא בשבת ע"י השמחה שע"ז יש חירות ואזי הדעת בשלימות כנ"ל :

והכלל שצריך לנהוג שמחה גדולה בשבת קודש [מ"א] ולבלי להראות שום עצבות ודאגה כלל/מ"ב והעיקר להיות שמח בחלקו לגמור בלבו שלא חסר לא כלום רק להתענג על ה' על ה' דייקא כי בשבת אפשר לעלות לאמא עילאה שהיא מעל הקב"ה ואזי אנו בעולם החירות, חירות מכל המיצרים וכל הצרות רק רוחב לב ושמחה ולהרבות בתענוגי שבת בכל מיני תענוג הן אכילה ושתייה הן מלבושים/מ"ג לתת לגוף העכור חלקו כפי מה שיוכל ולהשתדל מאד שיהיה התענוג על ה', ולא רק על הנאת גרון, כי עיקר כוונת האכילה לתת לגוף חלקו, כדי שלא יפריע לו/מ"ד להתענג בשכלו על ה', כמבואר בבעש"ט עה"ת/מ"ה. **כי אכילת שבת היא כולה רוחניות כולו קודש/מ"ו** ואין ממנה חלק לחיצונים, כי אין לחיצונים שליטה כלל בשבת כנ"ל בוהר, ועולה למקום אחר לגמרי מן אכילת חול כמבואר

משפט כתוב, כמו שאמרנו חכמינו, זכרונם לברכה (נדרים מא): "למשפטיך עמדו", אזי "הכל עבדיך" לעשות דין בזה האדם. אכל בשופט את עצמו, ובש"ש דין למטה אין דין למעלה, ואין היראה מתלבש בשום דבר לעורר את האדם, כי הוא בעצמו נתעורר. וזהו (תהלים נ): "ושם דרך" מי ששם ארחותיו (כמו שדרשו רבותינו, זכרונם לברכה סוטה ה), הינו ששופט ארחותיו, כמו שכתוב (שמות כ"א): "ואלה המשפטים אשר תשים" (א), על ידי זה "אראנו בישיע אלקים" זה בחינת יראה, כמו שכתוב (קהלת י"ב): "את האלקים ירא"; הינו בחינת יראה עולה מהקלפה ומהאמות על ידי משפט, כי מתחלה היתה נתלבש בקלפה. וזהו שהאדם מפתח את עצמו מאיזה דבר, משר או מגנבים ושאר פחדים זה הוא שהיראה נתלבש בזה הדבר, כי אם לא היתה נתלבש היראה בזה הדבר, לא היתה כח בזה הדבר להפחיד את האדם:

מ"א עיין יירות דבש ח"ב דרוש ב' שבשבת שולט מול שבתאי ע"כ הגויים עצבים בשבת, ועיין רבינו בחיי שופטים יח' שכל מה שנצטוונו בשבת הוא הפך מול שבתאי השולט בשבת ע"ש ועיין זוהר רע"מ עקב דף רעב:

מ"ב עיין שיח שרפי קודש ח"א תקנט – רבי חייקל זכרוננו לברכה היה מנגן בשבת קדש ובתוף הנגון הודמן לו לומר תבת אוי, ואמר לו רבנו זצוק"ל: "בשבת אין אומרים 'אוי'". (אבני"ה ברזל, שם סעיף סו)

מ"ג שתייה ומלבושים – עיין לעיל בשיחות הר"ן קנה הלא גם בע"ב פשוט שמח בדגים והזופיצע שלו. זופיצע דייקא תרתי משמע מרק ומעיל, שתייה ומלבושים. ומסתמא הכוונה שנשים שמחתן במלבושים ואנשים באכילה כמבואר בפסחים קט. לענין שמחת הרגל.

מ"ד עיין לעיל תורה י' תנינא שלישוב הדעת צריך לצאת ממרה שחורה ושם נתבאר שזה ע"י מילתא דשטותא אבל בשבת נראה שהעצה היא שטוב יותר לצאת ממרה שחורה ועצבות ע"י אכילת מעדני שבת וע"י מלבושי שבת, אבל מילתא דשטותא נראה שבקל מפיל לדבריו חול וכתוב דבר דבר ודרשו שלא יהיה דבורך בשבת כדבורך בחול, ואיתא בירושלמי בקושי התירו לומר שלום בשבת כי כל כך צריך לשמור את הדבור בשבת. ק"ו דברים בטלים שצריך להזהר. עיין בעש"ט עה"ת פ' יתרו אות לח. – בשולחן ערוך אורח חיים (סימן שי"ז) כתב רמ"א שבני אדם שסיפור שמועות ודברי חידושים הוא עונג להם מותר לספרם בשבת כמו בחול, והוא תמוה נגד השי"ס שאמר (שבת ק"ג ב) שלא יהא דיבורך של שבת כדיבורך של חול וכו', כל שכן לדבר דברים בטלים בשבת וכו', שמעתי ממורי ז"ל משל למלך שצוה שיתנו לכל אחד מבוקשתו, וביקש אחד שיתנו ובל לצרעתו וכו', ודברי פי חכם חן: (צפנת פנח דף ל"ו ע"א)

מ"ה עיין בעש"ט עה"ת בראשית אות פו במקור מים חיים שם אות טו) – עוד הביא משל זה בתו"י פ' תבא דר"ג ע"ג וכתב וזה לשונו, שמעתי ממורי משל לבן מלך שנתלח למרחקים לכפר אחד בין פחותי ערך, ובהאר"ך הזמן שמה הגיעו כתב מאביו המלך, ורצה לשמוח בו מאוד, אך חשש מבני הכפר שילעיגו עליו באמרם מיה' זה יום מיומיים ושמחה מה זו עושה, מה עשה בן המלך, קרא לבני הכפר וקנה להם י"ש ושאר מיני יין המשכרים, עד ששמחו בעסק היין, והוא מצא עת הכושר לשמוח מאוד בשמחת אביו ודפח"ח. והנמשל מובן כי הנשמה בווה לשמוח בשבת בתענוגים של אביה המלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא בהנשמה יתירה שהוא לו אגרת שלומים מאביו, מחמת הגוף שהוא כבן כפר, לכך צותה התורה לענג את הגוף בשבת ויום טוב, ואז כשהגוף שמח בשמחת הגוף אז יש פנאי לנשמה לשמוח בשמחת דבקות המלך הקדוש ברוך הוא, עכ"ל, ועיין לקמן בפרשת תרומה בסוף הגה ג' ע"ש. ובתו"י פ' נשא דק"ל ע"ד, כתב וז"ל, שמעתי משל זה ממורי לבן מלך שהיה בין אנשי הכפרים ובא לו אגרת שלום מאביו ורצה לשמוח והיה בוש וירא מאנשי הכפר, וצוה לתת להם י"ש, ושמחו הם בשמחתם והוא שמח בשמחת אביו, כך החומר והצורה של אנשי סגולה וכו' ודפח"ח, עכ"ל, וכן הוא שם בפ' משפטים ד"ע ע"א וע"ב, בהר דק"ט ע"ד, שופטים דקצ"ב ע"ג. ובפ' שלח דקמ"ז סוף ע"ב וז"ל, שמעתי ממורי בענין שבת שיש מצוה באכילה ושתייה על פי משל לבן מלך שהיה בשביה והגיע כתב יד אביו המלך ורצה לשמוח, ולכך הרבה להמוניים מיני משקה, שישמחו הם, ואז יוכל הוא לשמוח בשמחתו, והנמשל מבואר כי הנשמה אי אפשר לשמוח ברוחני עד שישמח החומר הגשמי וכו' ודפח"ח, עכ"ל, ועוד עיין לקמן פ' תשא אות ד' ואות ה' ע"ש:

קצת צ"ע נראה אולי שרבנו קצת חולק על הבעש"ט עיין בעש"ט יתרו אות לו – והנה השבת לא ניתן לתענוג אכילה ושתייה לבד, אלא לעסוק מזו בתורה ותפלה, כפירוש רמ"א על פסוק (ישעיה נ"ח) וקראת לשבת עונג, שלא אמר וקראת לאכילה ושתייה עונג, וכו'...

מ"ו עיין לק"ה ערובי תחומין הלכה ה' אות מ' – העיקר הוא לשמח בשבת באשר הזהירנו רבנו ז"ל מאד מאד לשמח מאד בכל שבת, כי עקר מצות שבת הוא לאכל ולשתות ולשמח מאד בשבת ולהתענג בכל התענוגים בשמחה ובטוב לבב, כמבאר בליקוטי תורה (בסימן יז) ובמקומות אחרים, עין שם. פי אכילת שבת יקרה מאד, פי מגדל קדשת שבת שהוא התגלות אלקות בצמצומים נפלאים רוחניים הנמשכין מלמעלה, על פן האכילה של שבת קדש בקדשה גדולה בבחינת והשביע בצמצוחות נפשך וכו' (עיין תורה כד ותורה ה' תנינא אות ג') פי בחל אין זוכין לאכילה קדושה כזאת פי אם צדיקים גדולים נוראים מאד, אכל בשבת אכילת כל ישראל הוא בבחינה זאת, בבחינת צדיק אוכל וכו', בחינת והשביע בצמצוחות נפשך בחינת אז תתענג על ה', על ה' דייקא, שהם הצמצוחות שהם למעלה מהספירות הכלולים בשם ה' כפידוע. (עיין שע"כ עמידה ה' דרוש ב')

במקום אחר/מז {לעיל סי' נז/מז/מט}, ובסי' רעז/נ, וע' זוהר ויקהל ריח/כא, ובמק"מ שם (נב/נג) ועיין תורה קכה/נד ובהערה שם בסוף העתיק דברי האריז"ל שהביא המקדש מלך, גם עיין לק"ה בציעת הפת/יח:

^{מז} עיין חיי מוהר"ן אות לב (לב) בענין הנדפס בספריו הקדושים בסימן נ"ז ובסימן רע"ז לענין מעלת אכילת שבת שהיא פלה קדש ועולה למקום אחר לגמרי, דבר עמנו מזה הרבה והזוהר אותנו לאכל בשבת ולשמוח וכו' כמו שהזכיר הרבה (שמות ט"ז), "אבלוהו היום כי שבת היום", אבלו בנים או מען זאגט שוין עסט קינדער. ובשכר אמרים אכלו בנים) אחר כך אמר גם את זה אין יכולין לקיים:

^{מח} בכל המהדורות כתוב כאן בטעות סי' נו

^{מט} תורה נז אות וזהו ועגן שבת הנה, זה בחינת אכילה בקדשה. כי אכילת ימי החול, נהנה ממנה גם כן הסטרא אחרת. אבל מאכילת שבת, אין חלק לסטרא אחרת כלל וכלל. וזה שצוה אותנו על אכילת שבת, כמו שכתוב (שמות ט"ז): "אבלוהו היום כי שבת היום לה'". כי אכילת שבת, נעשה קדשה ואלקות גמור, בלא תערבת סיגים כלל. ויכול לפעול באכילת שבת, מה שפועל בתענית, היינו להפיל אויביו לפניו, בזכות עגן שבת, כמו שפועל בצום. ועל שם זה נקרא שבת, כי בסגולתו "להשביט אויב ומתנקם" (תהלים ח):

^י תורה רעז - ודע שעקר כבוד שבת היא האכילה, כמו שכתוב (שמות ט"ז): "אבלוהו היום", כי אכילת שבת יקרה מאד, כי הוא פלו אלהות פלו קדש, ובמבאר (לעיל בסימן נ"ז). ועל כן מצוה גדולה להרבות בסעדת שבת, והוא תקון לחלול שבת, כי מחלול שבת אי אפשר לזהר. כי בקל אפשר להפשיל בחלול שבת, חס ושלום:

^{נא} זוהר ויקהל דף רית. - וסוד (ה"ג הד"ס) אינו סימנא מאי טעמא זה הסימן שאמרנו שהשכינה נהנית מהברכות של ברכת המזון מה טעמו וענינו, ואמר בגין דמזונא איהו קשה קמי קדשא בריך הוא לפי שהשפעת המזון קשה לפני הקב"ה שהוא השכינה, לפי שאין מקור המזונות בידה אלא למעלה ממנה במזלא עלאה, ואם לא משפיעים לה, אין לה מה ליתן. (כמחז"ל פסחים ק"ח ע"ב) קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף, ועי' סודו בפ' ויגש דף ר"ז ע"ב, ובפירושו שם), וכיון דבר נש אכיל ושתית וקא מברך וכיון שהאדם אוכל ושוחה ומברך ברכת המזון, נהיה ברכתא סלקא ברכה ההיא עולה עד מקום השכינה, ואתהני מאינו מלין דשבעא דסלקין והיא נהנית מאלו הדברים הנאמרים על השוכה העולים אליה כסוד מ"ן, ועי' נשפע לה שפע מזון סהול המ"ל היורד מלמעלה אליה לצורך התחוננים, ואשתכח דאתהני מזונא מתתא ומלעילא ונמצא שנהנית מהמזון שמברכים עליו למטה, ומשפע היורד אליה מלמעלה, ודא איהו רוא דבין תבריא וזהו סוד שבין החברים.

ואמר כי רוא בחול לא אתהני והוא אתר הסוד בימות החול הוא שאין השכינה נהנית אלא מאינו מלין דסלקין מגו שבעא אלא מתוך אותם דברי הברכות העולים מתוך השובע, והיינו מברכת המזון, וכלהו מלין מתעשרין וכל הדבורים של ברכת המזון מתעשרים ונעשים מוחין להשכינה, וריון ושבעין בחידו והם משביעות אותה בשמחה, והוא אתר אתהני מנייהו והשכינה נהנית מהם. אבל בשבת איהו רוא אחרת בשבת הוא סוד אחר לגמרי, כי במזונא ממש ובהוא חידו דמזונא דמצוה דשבת כמזון הגשמי ממש, ובשמחה ההיא של המזון של מצות סעודות שבת נהנית השכינה, ובכל דבר נמצאת השכינה כלולה מלמעלה ומלמטה, כלומר בשבת היא נהנית ממזון הגשמי ומברכת המזון, ורוא דא וסוד זה מה שכתוב כי מדרך הפל ומדרך נתנו לך, ודאי להנאותיה דא (ה"ג) ודאי זה נאמר להנאת השכינה, ובהוא חידו דמזונא דמצוה דשבת ובאותה השמחה שבמזון של מצות סעודות שבת, כי על ידי זה נהנית השכינה מלמעלה ומלמטה, כמה דאקמוצה כמו שפירשו החברים, ופי' הפסוק הוא, כי "ממך הכל" פי' כי כל שפע המזון בא לנו על ידי השכינה, "ומידך" היינו ממה שקבלנו מידך, "נתנו לך" פי' אנו מוחזרים לך כמה שאנו מהנים ומשמחים את השכינה על ידי סעודת שבת.

כתב האריז"ל, כי בחול כל מה שאוכל האדם יותר מן הצורך לקיום גופו הולך אל המלואים, אבל כשנת כל מה שהוא אוכל הוא כוחו, ואף על פי שאוכל יותר מן הצורך הכל נבלע באכזבים. (מק"מ ע"י)

^{נב} מה שהעתיק מספר הכוונות, (נמצא בדף רכ"ד): ועיין גם לעיל תורה קכה ורעו ובחיי מוהר"ן סימן לב ולקוטי תפילות ח"א תפלה קו על תורה רעז (אות תרנב)

^{נב} המקדש מלך על ויקהל ריח נמצא בדפוסים הישנים בדף רכה: עי"ש שכתב - וזה לשון הרב בסה"כ דע כי כל מה שאדם אוכל בחול הרוב הולך לחיצונים ואין רוחניות כי אם מה שהוא הכרחי למען הנפש כדי שלא תתפרד והמותר מוסיף כח לחיצונים וליצר הרע. וכל מה שאוכל בשבת הוא רוחני אף על פי שאוכל יותר מן הצורך הכל נבלע באברים, וכו'.

וכן הביאו המתוק מדבש כנ"ל בביאור הזוהר ויקהל דף רית. ועיין לעיל סוף תורה קכה הערת הטריטורנר רב שם ו"ל - עיין בספר נגיד ומצוה להאריז"ל וכן במשנת חסידים [על התפילות מסכת ליל שבת פ"ד אות ז] שכתב להדיא שאעפ"י שיאכל בשבת יותר מהצורך אינו הולך לחיצונים כמו בחול אלא כאלו נבלע באברים [כך כתב בתרלו אבל בפ"ח כתוב כולו נבלע באברים וכן תוקן כאן בהגה זו מרצו - כולו נבלע באברים. וכן הלשון במשנת חסידים מהדורא תקדך]

^{נד} תורה קכה - ויאמר משה אבלוהו היום כי שבת היום לה' וכו', ולמדו רבותינו, וזכרונם לברכה (שבת קיז): 'מפאן, שחייב לאכל שלש סעודות בשבת, כי תלתא "היום" בתיבי'. נמצא שעל כל סעדה משלש סעודות פתיב היום, לרמוז שלא לאכל בסעדה של שבת רק בשביל היום. כי לפעמים אוכלים בשביל שרעב מאתמול, ולפעמים בשביל שלא יהא רעב למחר, אף בכל סעדה משלש סעודות של שבת, לא יאכל פי אם בשביל היום, הינו סעדה זו לא בשביל קדם ולא בשביל אחר כך:

וזה הענין לא שמעתי מפיו הקדוש בעצמו, רק מפי אחר שאמר משמו, וכתבתי כמו ששמעתי. אחר כך נודמן שדברתי עמו, וזכרנו לברכה, מענין זה, ופקפק בעצמו על זה ואמר: הלא אכילת שבת יקרה מאד מאד, וכמבאר בכל דברי רבותינו, וזכרונם לברכה, שבשבת צריכין דוקא לאכל ולשתות ולהרבות במעדנים. והבנתי שאין פונתו במאמר זה הנ"ל, למעט באכילת שבת, חס ושלום. ותכן פונתו במאמר זה לא באר לי כלל, כי לא יכתי לדרך עמו עוד ממאמר זה. רק אחר כך שמענו מפיו הקדוש, וזכרנו לברכה, כמה וכמה תורות על ענין מעלת קדשת אכילת שבת שיקרה מאד, ואמר בפירוש שצריכין בשבת להרבות במאכל ובמשתה כפשוטו, כי אכילת שבת היא פלה ואלקות פלה קדש וכו'

^{נה} לק"ה בציעת הפת הלכה ה אות ט) וזה בחינת שבת שהוא מעין עולם הבא שאו מצוה גדולה לאכל וזה עקר כבוד שבת, כי בשבת יתפרדו כל פועלי און. ואין להסטרטא אחרת, שהם בחינת בגדים צואים, אין להם שום אחיזה ויניקה בהמאכל של שבת. כי אכילת שבת פלו קדש כמו שמבאר במקום אחר (בסימן נו לקוטי חלק א). וזה בחינת רחיצת חמין וטבילה בערב שבת. ואחר כך לובשין בגדי שבת קדש, כי רוחצין עצמן מבחינת הגדים הצואים בבחינת אם רחץ ה' את צואת בנות ציון כמובא. ואחר כך לובשין בגדי שבת שהם בגדים נקיים בחינת בגדים לבנים. כי שבת מעין עולם הבא שאו תכלית שלמות הברור בבחינת אכילה דקדשה, בבחינת יאכלו ענינים וישבעו וכו'. וזהו בחינת הסעדה של לעתיד וכו' פנ"ל. וזה בחינת תכלית שלמות שבת, כי כל הברורים שמבררין בחל על ידי כל המלאכות שרבו בענין הלחם שהם הורע והחורש והקוצר וכו', כלם בטלים בשבת, כי בשבת אין ברור רק שכל הברורים של ששת ימי החל עולים למנוחתם ונשלמים בשבת בתכלית השלמות שהוא היראה בבחינת בראשית ירא שבת. וגם כל הכח לברר בששת ימי החל הכל על ידי קדשת שבת שממשיכין לששת ימי החל, כי מנה מתברכאן כל שנת יומין ועל כן מסדרין בשבת לחם משנה שהם שני לחמים שלמים, כי

מכאן מתחיל כביכול עניין חדש, וצ"ע הקשר בינו לעניין הקודם.

רבנו אומר כאן שדרכו של הקב"ה להביט רק על הטוב שישראל עושים, וצ"ע איזו השגחה היא זו שאינה לפי המעשים. וגם קשה הרי אחז"ל (ב"ק נ.) כל האומר הקב"ה וותרן ויותר חייו. ובפרט שרבנו מביא את הפסוק שאמר בלעם "לא הביט און ביעקב", ושמעתי מבארים שרצה בזה להכשיל את ישראל, לבטל מהם יראת העונש.

וגם ידוע שהנהגת הקב"ה היא מדה כנגד מדה.

עוד צ"ע אדרבה כמה שהאדם יותר ראוי להשגחה אזי להפך, אמרו חז"ל עה"פ (תהלים נ' ג') "סביביו נשערה מאד" שמדקדק עם צדיקים ביותר עד חוט השערה.

אבל באמת בהנהגת ההשגחה, יש שתי מדרגות, (עיין זוהר נשא קלז:י"ג) אית רחמים ואית רחמים) כי יש מדרגת השגחה של זעיר אנפין הוא הנקרא הקב"ה, ומדתו משפט ואמת ורחמים ותפארת, ורחמנות שלו היא במשפט, ועל פי הדין, מודד מדה כנגד מדה. ויש השגחה שתייהיה לעתיד לבוא, ע"י אריך אנפין, סבא דסבין, והיא רחמים גדולים, בעינא חד דרחמי, עין שרואה רק טוב, בלא דין כלל. אלא שבהנהגה כזו יהיה העולם ח"ו הפקר, ע"כ לא זוכים להשגחה כזו אלא לעתיד לבא, ובעוה"ז רק צדיקים גדולים מאד. אבל לשעה קלה יכול לזכות בה גם אדם פשוט, ע"י מסירות נפש גדולה לכבודו ית'.

ועיין בזה בתורה קה בחלק א', שצדיק גדול מאד שמכיר גדולת הבורא במדרגה עצומה, יכול עורר רחמים גדולים על ישראל, אבל בעוונותינו אין בדור הזה צדיק כזה:י"ג, ע"כ צריך לבקש מהקב"ה דהיינו זעיר אנפין, שיתפלל לאריך אנפין, ששם הרחמים גדולים שירחם על ישראל ברחמיו הגדולים, וגם לזה צריך צדיק גדול מאד שזכה ע"י התורה לתשובה שלימה, ועי"ז לדעת שלם, אבל מי שלא זכה לדעת שלם, א"א לרחם עליו רחמים גדולים, וכ"ש לבקש הנהגה כזו על כלל ישראל, כי מי שאין בו דעת, אסור לרחם עליו.

ובשעת הדין אפילו משה רבנו לא יכול, כמו שביארו עה"פ "מה תצעק אלי", שאמר הקב"ה למשה כשהיו ישראל על שפת ים סוף ומצרים רודפים אחריהם, שכיוון שמדת הדין קטרגה מאד, לכן אפילו תפילת משה לא התקבלה, כי אזני זעיר אנפין שאליו עולות התפילות היו סתומות (בבחי' (איכה ג' מד) סכותה בענן לך מעבור תפלה), לכן אמר לו "דבר אל בני ישראל ויסעו", דהיינו ששום תפלה לא תועיל אלא מסירות נפש, שיסעו בני ישראל לתוך הים במסירות נפש. כך פירש האור החיים (אבל עיין זוהר בשלח מת. משמע ויסעו הכוונה שיסעו מלהתפלל לת"ת אלא יתפללו לעתיק דהיינו לאריך אנפין).

וא"כ צ"ע מתי יש הנהגה כזו שהקב"ה לא מסתכל על הרע, דהיינו שההשגחה היא ע"י רחמים גדולים, על ישראל?

בחל אף על פי שמהדרין אחר השלם אבל אינו חיוב כל כך. ולפעמים מברכין על הפרוטה, כי בחל יש אחרות החיצונים שהם הבגדים צואים שעל ידי זה אין שלמות, כי קדם הברור הכל בבחינת פלאג, דהיינו חסרון השלמות כנ"ל.

י"ג זוהר ח"ג דף קלז: (עם ביאור המתוק מדבש) תנא בצניעותא דספרא למדנו כספרא לנעינותא, מהו מה פירושא של הכתוב עיניך תראנה ירושלים נה שאנן כי קשה וכי ירושלים שהיא סוד המלכות, נה שאנן הוא ואין זה אחיזת הדינים, והא כתיב והי כחוב צדק ילין בה, ובאתר דאשתכח צדק ובמקום שנמלא צדק שהיא בחינת דין, לאו שקיט ולא שאנן הוא און סס שקט ולא שאנן, ומשיב אלא מה שכתוב עיניך תראנה ירושלים נה שאנן, נה שאנן לעתיק יומין אתמר זה נאמר לעתיק יומין שהוא א"א שאין בו שום בחינת דין ח"ו, וכאלו הנביא אמר לא"א הנקרא נה שאנן, צדקה ממך עיניך תראנה את ירושלים, ותשגיח בעין חמלה על המלכות שלא יתאחו זה הדינים, דהוא עינא שקיט ושאנן כי זו העין היא שקטה ושאננה, עינא דרחמי והיא עין המעוררת רחמים, עינא דלא נטיל מאשגחותא דא לאשגחותא אחרא עין שאינה נוסעת ומשתנית מהשגחת רחמים להשגחת דין, כענין ז"א שמשנתות מחמת מעשה התחתונים, ובגין כך כתיב ולכך כחוב עיניך תראנה חסר יו"ד, ולא עיניך מלאה ציו"ד, להורות שקאי על עין א"א שקטי עינו נחשבות לאחת, לפי ששניהם הם רחמים, ומה דאמר ירושלים, ולא ציון ולא אמר עיניך תראנה ליון, כמו שכתוב בחמלת הפסוק "חזה ליון", הכי אצטרף כך כריך לכתוב ירושלים, לאכפייא (דף קלז ע"ב) לדינא דאשתכח בה כדי לכפות ולהכניע את הדין הגמלא בה, בזמן שנקראת ירושלים, והיינו בהיותה בבחינת נקודה תחת היסוד, ולרחמא עלה וגם לרחם עליה להגדילה ולכוננה בבחינת פלגוף.

(הנבחר לפי ה"א) ותאנא ולמדנו, דכתיב צדק ילין בה דהיינו דבה אשתכחו גנרי דינין שבה במלכות נמלאות גזרות הדינים, כלומר יש בה דינים קשים הנקראים צדק בהיותה בסוד נקודה תחת היסוד, יתיר מכל שאר מקומותיה ומדרגותיה, הגם שעל שפעלה למדרגה השביעית שלה להיות כהרה שזה כהר ז"א, יש בה דינים בכל המדרגות, אבל לא כל כך כמו בהיותה בסוד נקודה שאו היא נקראת ירושלים, אבל בכל שאר מדרגותיה היא נקראת גם כן ליון.

ותאנא ולמדנו, כי כתיב ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה תמיד עיני ירו"ה אלהיך בה פירוש עיני ז"א הנקרא הו"ה משגיחות ומאירות בנוקבא דליה שהיא בחינת ארץ ישראל, מרשיית השנה ממלכתה הראשונה והעליונה שיש לה גבלות (שהיא בהיותה עומדת כפי"ב בקומה שלמה עם ז"א רק כחזו גדול מכהנה). ועד אחרית שנה עד מלכתה האחרונה, והתחתונה (שהיא בהיותה בסוד נקודה תחת היסוד שלו, כמבואר כל זה בשל"ו פ"א ופ"ב), וזה שאמר השתא עיני ירו"ה אלהיך בה היינו עתה בזמן הגלות ז"א מאיר בה, וכחוב עיני כלסון רבים וקדין כי אז פקחותא דעינין בה לטב ולבייש פקחת העינים בה לעובדה ולרעה, כלומר שבה להורות שז"א משגיח בה ברחמים ודיון, בגין דאית בהו ימינא ושמאלא דינא ורחמי לפי שיש בעיני ז"א ימין ושמאל שם דין ורחמים, אבל ולזמנא דאית ישתכח בה עינא חד דרחמי אבל לעתיד לבוא צבאת המשגיח תאיר בנוקבא עין אחת של רחמים, עינא דעתיקא דעתיקין היינו עין של א"א, הדא הוא דכתיב זהו שכתוב וברחמים גדולים אקבצך היינו ברחמים של א"א, ושאל פיון דאמר רחמים, מהו גדולים מה בל כדמות, ומשיב אלא אית רחמי ואית רחמי יש רחמים ויש רחמים, והיינו רחמי דעתיק דעתיקין יש רחמים של א"א, אינון אקרין רחמים גדולים הם נקראים רחמים גדולים, רחמי דזעיר אנפין אקרין רחמים סתם ויש רחמים של ז"א שם נקראים רחמים סתם, ובגין כך ולכך אמר הכתוב וברחמים גדולים אקבצך דהיינו דעתיק יומין ברחמים של א"א.

י"ג צ"ע עיין תורה כב אות י' שיש צדיק שזוכה לתפילת ה' ממש וקיימ"ל שכל השגה שרבינו דיבר ממנה גם אחו בה וא"כ למה אמר שאין וא"כ מי שזכה לתפילת ה' הרי כמו שזעיר יכול להתפלל לעתיקא גם מי שזכה לתפילת ה' יכול להתפלל לעתיקא.

ונראה שכוונת רבנו כאן ליום השבת דייקא, כמבואר בלק"ה/ה"ב, ובזוהר/כ"ט ובראשית חכמה הנ"ל, שמבאר שבשבת אע"פ שנדמה שאנו בעוה"ז, אבל באמת ברוחניות מצד הנשמות של ישראל אנו עולים לעולם האצילות, מקום שליטת עץ החיים/ס' ושורה רוח קדושה נפלאה מאריך אנפין בעולם השומרת על ישראל מכל מקטרג ומסטין/כ"א, ונראה לומר שעי"ז מאיר בנו רחמים גדולים מעתיקא קדישא, שם היא עינא חד דרחמי, ברצוא ושוב/כ"ב, וצ"ע/כ"ג.

ח ל"ק"ה שבת ז' מה - כי שבת בחינת שמחה וחדוה. כי בשבת מתבטלים כל הדינים, כמו שכתוב, וכל שלטני רוגזין ומארי דדינא פלהון ערקין ואתעברו מנה, וה' יתברך מסתפל אז רק על הטוב שבישראל. על פן כל מי שממשיך על עצמו קדשת שמחת שבת שנמשך גם עליו בכח הצדיקי אמות על ידי זה יכול לזכות לילך בדרך התשובה הנ"ל, שהם בחינת בקיאות הנ"ל בחינת בקי בעיל בקי בנפיק וכו', בחינת אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך, כי אף על פי שהבעל תשובה צריך לצעק ולבכות הרבה לפני השם יתברך ולשבר לבו מאד, כמו שכתוב, לב נשבר ונדכה אלקים לא תבוה, אבל אף על פי כן צריך להיות בקי בהלכה שלא יתרחק חס ושלום מהשם יתברך יותר על ידי זה, כי בכל דרכי הקדשה יש בהם בחינת צדיקים ילכו בהם וההפך בחינת פושעים יבשלו בהם, בחינת זכה נעשה לו סם חיים לא זכה וכו', כי בודאי צריך הבעל תשובה לסבל בזיונות ושפיכות דמים בכמה בחינות וכמבאר בהתורה הנ"ל, שעקר התשובה הוא בשישמוע בזיונו ידם וישתק ויקים דם לה' וכו', ובכלל זה הוא גם פן מה שצריך לסבל בזיונות ושפיכות דמים מעצמו בבחינת הרפה שברה לבי וכו', כי צריך להתביש בעצמו מעוונותיו ופגמיו עד שיהיה נשפך דמיו בקרבו וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, כל העובר עברה ומתביש בה מוחלין לו על כל עוונותיו, אבל אף על פי כן צריכים להיות בקי בהלכה זאת מאד שלא יבא על ידי זה לעצבות ומרה שחורה דסטרא אחרא, וכמו שהזכיר אדמו"ר ז"ל על זה, ואמר שלב נשבר הוא ענין אחר מעצבות. וצריכים לזהר שלא יתאחו העצבות מהלב נשבר, על פן הזהיר להתגבר שיהיה כל היום בשמחה בכל דרכי עוונותיו הקדושות, רק בשעה מיוחדת יהיה לו לב נשבר לפרש שיתחו לפניו יתברך כפן לפני אביו וכו', וכל זה פלול בבחינת בקי בהלכה הנ"ל, ועל פן באמת עקר דרכי התשובה אי אפשר לקבל כי אם על ידי גדולי הצדיקים הנ"ל שהם מורים לנו דרכי התשובה בחינת בקיאות בהלכה, והעקר על ידי קדשת שבת שהוא מקור השמחה, שאז השם יתברך מסתפל רק על הטוב וכו' כנ"ל:

ועיין ל"ק"ה ערובי תחומין הלכה ו אות ג' - כי עקר זה הדרך הקדש של אומרה וכו' הנ"ל מאיר בשלמות בשבת קדש, כי אז מתבטל שליטת הסטרא אחרא והיצוונים ונתבטל כל העצבות והמרה שחורה, שהם בחינת תקפא דדינא, בבחינת וכל שלטני רוגזין ומארי דדינא פלהון ערקין ואתעברו מנה וכו' וכל חירו אשתבח. כי אז בשבת נתעוררין חסדים גדולים ורחמים רבים בלי שעור ואז נתגלין דרכי ה' וחסדיו האמתים ומאירין בכל העולמות אשר דרכו יתברך הוא לכלי להסתפל על הרע של האדם רק להביט ולהסתפל על הטוב שבו, כמו שכתוב, "און אם ראיתי בלבי לא ישמע ה' אכן שמע אלקים וכו'". וכמו שכתוב, לא הביט און בעיני ולא ראה וכו'. וכמו שמבאר בסיומן יז בלקוטי תנינא "דרך ה' יתברך" וכו' שמדבר שם מקדשת שבת עין שם. ועל פן אז בשבת מתחילין כל המצות של ישראל לילף ולהפאר לפני ה' יתברך, כי נתבטל מהם אחיזת הקלות, שהם העצבות הנאחזין ברגלי המצוה ואז נתגלה יקרת קדשת הנקודות טובות של המצות עד שהולכין ומתפארין לפני ה' יתברך ועושים דרך כבושה לכל שייכל כל אדם להתקרב לה' יתברך ועל פן אז בשבת מאיר בשלמות דרך הנ"ל של אומרה לאלקי בעודי הנ"ל מחמת שאז אין יכולין הסטרא אחרא והקלות לכסות ולהעלים את הטוב על ידי רבוי הרע ולהפיל עצבות חס ושלום, כי אז מאיר רק הטוב, שהם הנקודות טובות שבמצות ועל ידי זה הרע והעצבות נופל לגמרי ואז אתער זמירות ושירות ותשבחות לה' יתברך בבחינת מזמור שיר ליום השבת, בחינת ויום השביעי משבח ואומר וכו' ...

כ"ג זוהר ח"ג דף רעג. ואין שטן ואין מוזיק שליט ביומא דשבתא, ואפילו גיהנם לא שליט ולא אוקיד בשבת, ובגין דא (שם לה ג) לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת, ודא אש נוכראה, אלא אש דקרנא אש דקדושה, ולית לארכאה בבציעא דלהון, דהא אתמר לעילא:

כ"ד עיין זוהר חדש תיקונים דף קכו (במתוק מדבש) - אבל בשבת מלכתא דשליטא ביה אילנא דחיי חנל נצנת המלכה ששולט בה העץ החיים שנאלמות, ולא עץ הדעת טוב ורע שנציע השולט בימי החול.

כ"ה עיין זוהר ויקהל דף רה. - ובהאי ליליא אית לון רוחא אחרא קדישא עלאה דנחתא לבני קדישין רוחא דנשיב מעתיקא דכל עתיקין וזה הרוח נושב ונמשך מזון הזקנים שהוא א"ל כנ"ל ונחתא לגו נקודה תתאה ויורד לתוך נקודה התחתונה שהיא המלכות למיחב בה נייחא לכלא לתת בה מנוחת השבת לכל ישראל, ודא אתפליג לכל סטרין לעילא ותתא ורוח הזה נחלק לכל הצדדים למעלה להמלכות ולמטה לבני ישראל, כמה דאת אמר שהמלכות אומרת שזה הרוח נחלק ביני ובין בני ישראל כנכור לעיל. כיון שזה הרוח של קדושת השבת שורה על העולם, כל רוחין בישין וכל מקטרגין בישין אסתלקו מעלמא כל רוחות הרעות וכל המקטרגים הרעים מסתלקים מן העולם, ולא בעינן לצלוא על נטרא ואין אנו צריכים להתפלל על שמירה בכרכת השכיבו, בגין דישראל אינון נטירין בההוא רוחא לפי שישאל הם שמורים מכל בחי' דין ופחד בכח זה הרוח, וספת שלום שהיא השכינה פריסת גרפה עליהו פורסת כנפיה עליהם, ואינון נטירין מכלא והם שמורים מכל פגע רע, לכן אין לומר קודם תפלת ערבות של ליל שבת והוא רחום, שהוא שמירה מהמזיקים, וכן אין לומר ושמור צאתנו ובראנו שבכרכת השכיבו, שהוא שמירה מדין העליון כשעולות נפשותינו בעת השנה לפקדון למלכות (ועי' נענשה נני, כספוט דף ס"א, ועי' א"ח סי' רכ"ג). כי אם מתפלל על שמירה שהשכינה תשמרהו, הוא פוגם בזה בכבוד השכינה השורה עמו ושומרת אותו בשבת.

עוד שם סוף עמוד א - ואמר עוד רבי יצחק כי יומא דשבתא תדוה איהו לכלא ביום השבת יש שמחה בכל העולמות, וכלא אנתר לעילא ותתא והכל נשמר למעלה ולמטה, כי ביום השבת אין שום דין מתעורר כלל למעלה, ואין היצוונים יכולים לשלוט למטה, (כד"ה הגי' וכלא אנתר) שפירושו שהכל מתעורר למעלה ולמטה. ונהורא תתאה נהורא לסקא לעילא ואור התחתון שהוא המלכות מתעוררת ומאירה לעלות למעלה, בשפירו דעשרין שבעין חולקין יתיר בעטרות יפות שהם שבעים חלקים יותר מבחול, וסבא דכל סבין אתער וזון הזקנים שהוא א"ל מתעורר להשפיע לה אלו העטרות.

כתב האריז"ל כעשה"כ דף עג ע"א, כי סוד אלו השבעים עטרות הם האורות המוחין ולכונתיהם שהמלכות מקבלת ביום השבת, שהם ד' הויות של עסמ"ב, וג' האהי"ו דיודין והלפ"ן והס"ן ששם הכללות הם ע' אמות, וס' גי' תרפ"ו, ותוסף עליהם ס' י"ה ויחיד הם כמספר גי'ת, וענין ס' י"ה הוא, כי סוד שבת הוא ענין עליית ז'ין במקום א"ל ואז גם הם נצח"י שם י"ה כמו א"ל. וכתב שם עוד בע"ב ז"ל, כי המלכות הנקראת א"ל אל"ף חנוכה נוספה גם בה תוספת קדושה ועשיית אל"ף במלוי גי' תרע"א, ונקראת עתה א"ל אל"ף ל"ח ט"ו וי"ד, והם גי' שצ"ת, לזמן שעתה היא קדושה העיקרית של יום שבת ממש.

כ"ו עיין זוהר יתרו פט. - תאנא בהאי יומא כל נשמתיהון דצדיקיא למדנו שבים השבת כל נשמות הצדיקים שהם נחים בג"ע העליון שבעולם הבריאה ששם מדרו הנשמות, כולן מתעוררין בתפנוגי עתיקא קדישא סתימא דכל סתימין מתעוררות שם בעתונגים של עתיקא קדישא שהוא פלגוף הסוסים מכל הסתומים (פי' הוא פחם ומנוגש חו' ח"א שם פחמים ומנוגשים חו' ז"ל) הנזכר אליהן באור של עונג השבת, ורוחא חדא מענוגא דההוא עתיקא קדישא ורוח אחד שנמשך מעונג של עתיקא קדישא לכן עון העליון

ועיין תורה קיט/טו¹⁰ שבשבת נמשך דעת לכל אחד. וא"כ גם לפי הנ"ל בתורה קה אפשר בשבת שירחם ברחמים גדולים, בעינא חד דרחמי/טו¹⁰. עוד גם לפי הנ"ל שלעתיד לבוא תיהיה השגחה בעינא חד דרחמי, ואמרו חז"ל ששבת מעין עוה"ב, א"כ גם בשבת יש מעין השגחה כזו.

אבל רק להראוי המצטרף לשמחה העליונה של הנשמות, וכמבואר לקמן שמי שלא ראוי, אזי כדי שלא יגרום כעס/טו¹⁰ מניחין אותו על הנהגת הטבע.

וראוי הוא מסתמא מי ששומר שבת, וגם שמח בשבת. ועל כן דייקא בשבת שקשה לשמוח מצד הטבע, כנ"ל ששבת בשליטת מזל שבתאי, שממנו העצבות, ע"כ מי שמצליח להתגבר על טבעו, ולשמוח אפשר שיזכה לרחמים גדולים.

ועיקר העצבות היא מצד הגוף, על כן מצווה לתת לו חלקו במעדנים ומאכלים, ולהשתדל לשמוח בה' ולהתענג על ה' כנ"ל.

דרך השם יתברך (בשבת/טו¹⁰) להביט על הטובות שעושים ואף שנמצא בהם ג"כ מה שאינו טוב, אינו מסתכל ע"ז [טח], כ"ש (במדבר כג) טו¹⁰ לא הביט און ביעקב (י"א) כי הוא ית' טוב

שהוא הנשמה יתירה, מתפשטא בכלהו עלמין מתפשט בכל העולמות ב"ע, וסלקא ונחתא ומתפשטא לכלהו בני קדישין ועולה ויורד בסוד רצוא ושוב ומתפשט לכל בני ישראל הקדושים, לכלהו גטורי אורייתא לכל שומרי התורה, וניתיבין בנייתא שלים ונחיים ע"ז במנוחה שלימה, ומתנשי מפלהו כל רוגזין ונשכחים מכל אחד מהם כל מיני כעס, כל דינין כל מיני התגברות הדינים של עצב חולי ומיתה.

¹⁰ עיין דעת ותבונה לרבי יוסף חיים שמבאר דברי האריז"ל בכוונות שבת ומבואר שעכ"פ במנוחה של שבת מאיר אריך מז"א ונמשך רחמים גדולים ע"ש – וז"ל שם בפרק א' (דף כ. טור ב) – גם צריך עוד להודיעך בענין הכונה של יכירו בניך וידעו כי מאתך היא מנוחתם, שכתב מוה"ר זלה"ה בספר הכוונות במנוחת שבת. וז"ל, והנה ישראל בצאתם ממצרים אמרו היש ה' בקרבנו אם אין, וביארו באדרא נשא כי רצו לידע ולהכיר את השפעתם מהיכן היתה נמשכת להם אם מו"א הנקרא הוי"ה או מן א"א הנקרא אין, ואמר כי עתה בודאי יכירו בניך שהם ישראל וידעו כי מאתך היא מנוחתם. ומלת מאתך היא מאת ר' והוא הכתר משם נמשך להם מנוחתם עתה בשעה זו. עכ"ל ז"ל. ע"ש. הנה גם בזה אין הכונה שיש באיזה עת השפעה והמשכת שפע שלא על ידי ז"א, כי זה לא יתכן כלל, כי באמת הנהגת העולם היא על ידי ז"א בכל עת וזמן ואפילו במנוחת שבת, אך הכונה כי עתה במנוחת שבת עולה ז"א במקום גבוה והוא במקום א"א, שלכן עתה נקרא הז"א אחד כמו א"א, בסוד אתה אחד ושמןך אחד, ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ, וכנ"ל בספר הכוונות, על כן נמצא אמת נשפעים עתה מן א"א, אך הנה הוא גם כן על ידי ז"א, כי הם מקבלים הארה ממנו דהיינו מו"א שעלה עד שם וכל הדינין אתכפין, ומתגלה הרצון ונעשה כמו א"א וממנו הם מקבלים, כי כל הנהגה והמשכת השפע הוא בירו כידוע והבן היטב:

¹⁰ עיין תורה קיט – הנכנס לבקר את החולה בשבת אומר: יכולה היא שתרחם (שבת יב). פי פשאדם צריך לרחמים, השם יתברך שולח לו רחמנות, שהוא רחם על אחר, ועל ידי זה מרחמין עליו. פמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (שבת קנא): כל המרחם על הבריות מרחמין עליו, וכמו שפתיב (דברים י"ג): ונתן לה רחמים ורחמיה. ומדת הרחמנות תלוי בדעת, מי שיש לו דעה יש לו רחמנות. פי כעס שהיא הפך הרחמנות, הוא מחמת פסילות, פמו שפתיב (קהלת ז): כעס פתיק פסילים יגוח. ועל פן אמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ברכות לג): כל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו, פי אם אין בו דעה אין בו רחמנות, פי כעס פתיק פסילים יגוח. על פן אסור לרחם עליו, פי כל המרחם מרחמין עליו פנ"ל, אבל אם אין בו רחמנות אסור לרחם עליו. נמצא זה החולה שצריך לרחמים, צריך שיהיה לו רחמים על אחרים, וזה תלוי בדעת פנ"ל. ושבת היא פחינות דעת, פי כל ימות החל פתיב (במדבר י"א): שטו העם ולקטו בשטותא, פמו שפתיב פזיהר (בשלח דף ס"ג), אבל בשבת נמשך הדעת לכל אחד. וזה שאמרין המבקרין להחולה, יכולה היא שתרחם, הינו שהשבת שהוא פחינות דעת, יכולה שתרחם, לשון נוכח, הינו שתרחם אמה, שיהיה לה רחמים על אחרים, על ידי הדעת שיש לה מפחינות שבת. וכיון שיהיה לה רחמים פודאי ירחמו עליה מן השמים, פי כל המרחם וכו' פנ"ל:

¹⁰ צ"ע אם עינא חד דרחמי הכוונה שלא רואים רע כלל כי ההסתכלות מצד שרש א"כ לא שייך כלל כעס ואילו כאן מדבר מהשגחה רק על מי שראוי וא"כ זה לא רק חד עינא. מאידך כיון שחד עינא נקרא השגחה והסתכלות יש חילוק בין ראוי ללא ראוי, ובפרט שהרי מבואר בתורה קה הקושי לזכות להשגחה כזו, אמנם ממה שמבואר בסוגיית מה תצעק אלי שהיא השגחה גם על מי שלא ראוי כגון שעובד ע"ז כמשאחז"ל שם אלו ואלו ע"ז, נראה שהמניעות על ההשגחה הוה הן בעצמן שוות במעלתן על פגם הע"ז וכגון שם שזכו ע"י מסירות נפש ובה ביטלו את הקטרוג על ע"ז. ואולי הכי נמי כאן אמנם מי שלא ראוי ממש עד שיכול גרום כעס לא יזכה לזה אבל מי שמשתדל אזי ע"י שמתגבר בשמחה על אף כל המניעות שיש על זה, בתוספת סגולת יום השבת בעצמו, זה מבטל את הקטרוג שיש עליו שאינו צדיק גמור הראוי להנהגה כזו.

¹⁰ אע"פ שבהנהגת הרחמים גדולים לא שייך כעס, נ"ל כיון שבשבת מאיר אריך רק ברצוא ושוב כמבואר בוזהר יתרו פט. הנ"ל לכן שייך גם כעס עכ"פ ברצוא ושוב. ומסתמא רק על מי שממש לא ראוי. וצ"ע.

¹⁰ אבל בחול היא הנהגת הרחמים סתם שמודד מדה כנגד מדה, שגם זה רחמים כאב המחנך את בנו וכדי שנקבל שכר בלא בושה. וגם בזה יש השגחה וטבע שמי שפונה מהקב"ה גם הקב"ה פונה ממנו וכמבואר בתורה קה וכן מבואר בתורה עו החילוק בין מי שבטחונו רק בה' למי שבטחונו גם בדברים אחרים.

¹⁰ עיין לקה' שבת ז' אות מ"ה שבשבת מתבטלים כל הדינים ואזי מסתכל הקב"ה רק על הטוב ע"ש. ועיין שיחות הר"ן אות קנה ואולי כיוון בזה לחק את מוסגני"ת שנפל לעצבות על זה שאינו שמת ע"ש.

¹⁰ במדבר פרק כג (כא) לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ידוד אלהיו עמו ותרועת מלך בו:

⁷ עיין ילקוט [שמעוני פרשת בלק רמו תסח] ובתנא דבי אליהו [פ"א

¹⁰ ילקוט שמעוני בלק תשסח – לא הביט און ביעקב – אמר בלעם: אינו מסתכל בעבירות שבידם אלא במצות שלהם. אמר ליה: לכה נא ארה לי פרדס שאין לו שומר הגנב יכול להזיקו, או אם ישן לו השומר הגנב נכנס, ואלו ישראל: הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל והיאך אני יכול להזיקו? ה' אלהיו עמו – א"ל בלק: אם אין אתה יכול ליגע בהן מפני משה משמשן, ראה זה שעומד אחרי מה יהיה? א"ל:

ומיטיב כולו רק טוב, ואת הרע רואים רק המקטרגים בעלי הדין, וכשגובר הדין, הוא ית' רק מסיר השגחתו, ובשבת אנו עולים אליו ית', והם נשארים למטה. **מכ"ש** – מכל שכן **שהאדם אסור לו להביט על חברו לרעה למצוא בו דווקא מה שאינו טוב ולחפש למצוא פגמים בעבודת חברו/עבד**. רק **אדרבא מחויב להביט רק על הטוב/עבד** ולכל היותר ילך בדרכיו ית' ויסיר השגחתו, ולא יסתכל על חברו, אם לא מצליח להביט על חברו לטובה. בלקוטי עצות - ערך שלום אות יא. הוסיף - ולחפש למצוא בו זכות וטוב תמיד, ועל ידי זה יהיה לו שלום עם הכל (ח"ב. יז):

רבנו ממשיך ומבאר שלזה טובה גדולה שיש טבע והשגחה, וצ"ע אם הקב"ה מביט רק על הטובות, מדוע צריך טבע? ומבאר שכשהאדם מתנהג שלא כראוי, אזי כדי שלא יכעס עליו, הקב"ה מניח אותו על השגחה. ואעפ"כ, גם בטבע יש השגחה נעלמת שא"א להבין אותה. וצריך להבין מה היא השגחה, ומה היא טבע.

והביאור הוא שהן שתי אופנים כיצד משפיע הקב"ה חיות ושפע לעולם, שהשגחה היא שמשגיח ומשפיע לכל אחד לפי מעשיו, וטבע היא השפעה בלא השגחה, דהיינו שפונה לו עורף, וזורק לאחוריו, שלא פי מעשיו, כמו שמשפיע הקב"ה חיות לבעלי חיים, ולכל אומות העולם, שלא מקימים מצוות, אבל לישראל המקימים מצוות משגיח ומשפיע במאור פנים לפי מעשיהם.

זה מצד ההשפעה בדרך של השגחה, אבל השגחה עצמה בוודאי שהיא שמירה גדולה, כאב המשגיח על בנו שלא יארע לו רע, ושומר עליו מכל מזיק, ורק כשמתנהג רע אזי מסיר השגחתו, דהיינו שעושה עצמו שלא רואה, וכמו מביט מהצד. וממילא גם השמירה בהסתר.

ולכן טוב שיש גם טבע, כי אם היתה רק הנהגה של השגחה, אזי כשאדם היה פונה ממנו ית', לא היה נמשך לו שום שפע, אבל ע"י שיש גם הנהגת טבע, אזי כשפונה ממנו, מגיע לו עכ"פ שפע כמו לשאר אומות ובהמות, שמקבלים בבחי' מאחורי כתפיה. וכפי חק הטבע שמנהיג הקב"ה את העולם, ע"י גלגלי הרקיע ומזלות. ועיין לעיל נתבאר שבשבת מאיר השגחה של רחמים גדולים, בחי' עין חודא דרחמי, אלא שצריך זכות גדולה לזכות בזה בגלוי, וזוכים לזה בזכות השבת שאין בה שום מסטין ומקטרג ומזיק, ובזכות שמירת שבת בשמחה ויראה.

אף הוא קשה כמותו. ותרועת מלך בו - תוקע ומריע ומפיל החומה. אל מוציאו ממצרים - אמרת לוי: הנה עם יצא ממצרים, אינו כן הוא בעצמו הוציאן. כתועפות ראם לו - כך הוא מדתו, חטאו קימעא מורידן כעוף, שנאמר: אפרים כעוף יתעופף. זכו למעלן, מעלן ומרוממן כעוף, שנאמר: מי אלה כעב תעופינה.

תנא דבי אליהו רבה פ"א - ברוך המקום ברוך הוא שמכיר ברוך הוא שיהיה בסוף ומגיד מראשית אחרית מקדם אשר נעשה ויודע מה שנעשה ומה שעתיד לעשות וצופה לטובה ואינו צופה לרעה עשיר ושמח בחלקו ובחכמתו ובתבונתו ברא עולמו והכינו ואח"כ ברא בו אדם והשליכו לפניו והיה מדקדק עד סוף כל הדורות וצפה שתולדותיו מקציפות. אמר אם אני משמר לו חובות הראשונים אין העולם עומד. עלי להעביר ראשונות וכך עשה. ומנין תדע לך שהוא כך כשהיו ישראל במדבר סרחו במעשיהם עמד להעביר את כל אשר עשו שנאמר ויעבור ה' על פניו ויקרא (שמות לד) אל תקרי ויעבור אלא ויעביר מלמד שהעביר כל רעתם מנגד פניו. תדע לך שהוא כך מרדכי בשעה שדברה עמו אסתר שלא כהוגן קצף עליה ואלו הן הדברים שדברה שלא כהוגן שאמרה ואני לא נקראתי לבא אל המלך וגו' השיב לה כי אם החרש תחרישי וגו' וכשחזרה ודברה עמו כהוגן הודה לדבריה ואלו הן הדברים שדברה לו כהוגן לך כנוס את כל היהודים העביר כל דבריה שנאמר ויעבור מרדכי (אסתר ה) ואומר מי אל כמוך נושא עון ועובר על פשע (מיכה ז):

גלמי ראו עיניך וגו' (תהילים קלט) מה תלמוד לומר עתיד הקב"ה לישב בבית המדרש הגדול שלו וצדיקים יושבים לפניו ואומר להם בני דור פלוני כך עשה תורה וכך עשיתי עמו צדקה ואדם פלוני כך עשה תורה וכך עשיתי עמו צדקה אבל איני זוכר עונותיו ואינן עולין על לבי שנאמר אל תזכרו ראשונות וגו' (ישעיה מג) ואומר ולא תזכרנה הראשונות וגו' (שם סה). ימים יוצרו ולא אחד בהם (תהילים קלט) זה יום השבת לישראל כיצד אדם עושה מלאכה כל ששה ונח בשביעי נתרצה עם בניו ועם בני ביתו שוב אדם עושה מלאכה בפני אויביו כל ששה ימים ונח בשביעי שוכח כל צער שהיה לו כך הוא מדתו של אדם יום טובה משכח יום רעה. יום רעה משכח יום טובה. אמר להם הקב"ה לישראל לא כתבתי לכם בתורת יי' לא ימוש ספר התורה הזה מפניך (יהושע א) אע"פ שאתם עושים מלאכה כל ששה ימים שבת יעשה כולו תורה. מכאן אמרו ישכים אדם וישנה בשבת וילך לבית הכנסת ולבית המדרש. ויקרא בתורה וישנה בנביאים ואח"כ ילך לביתו ויאכל וישתה לקיים מה שנאמר לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך (קהלת ט) לפי שאין לו מנוחה להקב"ה אלא עם עושי תורה בלבד לפי שנאמר ואת כל אלה ידי עשתה וגו' ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי (ישעיה סו). מכאן אמרו שיקרא אדם שיהא תפוס בידו כדי שלא תשיגנו בושה וכלימה בשעה שאומרים לו עמוד וערוך מקרא שקרית וערוך משנה ששנית וכך הוא מפורש בקבלה על ידי דוד מלך ישראל ה' בוקר תשמע קולי וגו' (תהילים ה):

^{עב} אין הכוונה שאסור לראות רע כלל אלא דייקא להביט לרעה אסור, אלא אם רואה רע ילמד זכות ויזכיר את החבירו ורק אם יכול באופן שיהיו דבריו נשמעים. ואם לא אזי יקיים והלכת בדרכיו ויעשה עצמו כלא רואה.

^{עז} צ"ע כי בלק"ה מבואר שרק בשבת דרך ה' שלא להביט על הרע, וא"כ מה הלימוד מזה לאדם שתמיד אסור להסתכל על חברו לרעה. אבל באמת גם בחול את אשר יאהב ה' יזכיר וכל ההסתכלות של הקב"ה היא תמיד מתוך אהבה ורצון להטיב כי ישראל וקב"ה אחד, וכך גם אנו צריכים להסתכל על כל אחד מישראל כי כל ישראל גוף אחד וקומה אחת והפוגע בחבירו כפוגע בעצמו וכמבואר בירושלמי נדרים על מצוות לא תקום ולא תטור שלא יעלה על הדעת שידו האחת של אדם שפגעה בידו השניה, תחזיר לה.

רוצה לומר שרק מי שבשבת הוא בשמחה גדולה, הוא הזוכה לכל האורות הנפלאים של שבת, אבל בלא שמחה אזי אע"פ שברוחניות הוא נמצא בזמן שיש בו את כל ההכנות והסגולות להיות בשמחה ולזכות לאורות עצומים, אין לו כלים להרגיש אותם, כשטוה המאבד מה שנותנין לו.

כי בשבת ישראל נמצאים בבחי' עולם הבא, ועולים לבחי' ניצוץ עוה"ב/י"ג, בחי' אשת חיל עטרת בעלה, וע"י שמחה אפשר להתענג על ה', על דייקא, כי אנו ממש בבחי' מעל ה"י/י"ג, בבחי' לא זו מחבבה עד שקראן אמי/י"ג, אבל מי שמחמת ההרגל העננין המכסין על עינא, וממשיך לאחוז בהרגלי עוה"ז וטרדותיו, מפסיד כל זה, ודומה למי שנמצא בעוה"ב בג"ע, ולא מרגיש כלום, כמבואר בתורה קצא/י"ו שאפשר ששנים ישבו באותו מקום בג"ע, האחד ירגיש כל התענוגים שבעולם והשני לא ירגיש כלום.

ולזה כיון שכנ"ל דרך ה' להביט רק על הטובות שעושים, ולא על הרע, נמצא שמי שעושה רע, ה' לא מביט בו אלא פונה לו עורף, כדי שלא יהיה כחוטא לעיני המלך, לכן זו **טובה גדולה שיש טבע והשגחה** [ע"ח] טבע היא הנהגת הקב"ה בהשגחה נעלמת עפ"י חק הגלגלים/י"ט וסדר מהלך הככבים, ואזי השפע הנשפע הוא בחי' שפע בהמה, כמו שמקבלים כל הבריות וכל הגויים, כמי שזורקים לו מזונו בלי להסתכל עליו. אבל השגחה היא שהקב"ה בוחן את האדם בכל רגע, ומשפיע לו בדיוק כפי מעשיו, ושומר עליו מכל מזיק, מאחר שראוי להשגחה/י"ג, ובין רב ובין מעט הוא בהארת פנים/כ"א, ושתי ההנהגות האלה הן לטובת ישראל, **כי**

^{ע"י עיין פתחי שערים} (לרבי יצחק חבר) נתיב עולם התיקון פתח יח (עמ' עד במהדר יונה) והוא סדר הזמן שמסור להם כמ"ש, אשר תקראו אותם במועד, והוא מ"ש, מקדש ישראל והזמנים, ואמרו שבת קדישא וקיימא, אבל מועדים קדושתם תלוי ביד בית דין. והוא סוד עמוק מאד, כי שבת הוא מסוד שבת בראשית שקדושתו תלוי ביד המאציל ב"ה, שהוא סוד התיקון שהוכן בתחלה להיות כל ו' ימי המעשה שהם מסוד ו"ק של התווה שבהם כל מע"ב יהיו שובתים ונוחים ביום השבת שהוא ענין עליית שם ב"ן לשם ס"ג, שאף שעיקר הארת שם ס"ג הוא באלף השביעי יום שכולו שבת שאז יהיה גמר התיקון ולא יהיה עוד רע כלל, מ"מ בפרטות נעשה ענין זה בכל שבוע ושבוע מו' אלפים שנים, שכל הו' ימים פועלים המלכים של ו"ק עניינם בסוד הקלקול והתיקון, וע"י ישרים שבודר מתקנים הפרטים של הו"ק הנוגע לאותו השבוע להיות נתקן ומוכן לשלמות עוה"ב, והוא סוד השבת שאז עולה הנוקבא מגלותא והיא יציאתה מאתלטיא להיות עטרת בראש בעלה:

וכמו שבעוה"ב באלף השביעי אז יתבטל הבחירה והעבודה והוא זמן קיבול שכר ואינו תלוי בתחוננים, כמו כן שבת של כל ימי השבוע תיקונו הוכן בתחלה בימי בראשית שמאיר בו בחינת ניצוץ מהארת אלף השביעי, והוא סוד מ"ש ששבת הוא מעין עוה"ב והוא זמן העונג, וקראת לשבת ענג. ולכן הוא תלוי בהקב"ה. ולא כמו המועדות שתלוי בב"ד. ע"ש

^{ע"י עיין תורה מח ותתפלל חנה על ה', על ה' דייקא, עיין זוהר אחרי מות עט: הפירוש שזכתה בתפלתה לעורר רחמים גדולים שהם בארץ אנפין שהוא כתר דועיר שבבינה שהיא מעל ה' שהוא זעיר אנפין.}

^{ע"י עיין לעיל} תורה טז ביאור המדרש ושער הכוונות לפסוק בשיר השירים "בעטרה שעטרה לו אמו", שהכוונה שכנסת ישראל עלתה למדרגה של אשת חיל עטרת בעלה לבחי' בינה אמא עילאה בבחי' מעל הקב"ה, כמו שיהיה לעתיד לבוא ששם ב"ן יעלה לשם ס"ג.

^{ע"י עיין תורה קצא} - דע שאפשר שישיב אַחַד אַעל חֲבֵרוּ בְּמִקוֹם אַחַד בְּגַן עֵדֶן, וְלִזְהוּ יְהִיזוּ כָּל הַתְּעַנּוּגִים וְהַשְּׁעִשׁוּעִים וְכָל הַשְּׂי עוֹלָמוֹת, וְחֲבֵרוּ לֹא יִרְגִישׁ כְּלוּם וְלֹא יִהְיֶה לוֹ שׁוּם תְּעַנּוּג.....

..... נמצא שעקר גדלות המלך ותענוגו וממשלתו הוא רק בלב, שיודע בלבו שהוא מלך על כל המדינות האלה ומושל בכלם כרצונו לבו ורצונו, ומעתה תבין מעצמך, שלזה אפשר שיהיה לו כל הש"י עולמות בלבו כי הלב יכול לתפס במקומו עד אין חקר ואין מספר כנ"ל, ויהיה לו כל התענוגים והשעשועים, וחברו אף על פי שישבו אצלו לא ירגיש כלום כי לבו חסר מכל זה, מכל הטובות והשעשועים שיש לחברו הצדיק בתוך לבו, אשרי לו, כי עקר הרגשת תענוג ושעשוע עולם הבא וכל הש"י עולמות הכל הוא בלב כנ"ל:

^{ע"י עיין לק"ה מילה ה' כד. ועיין זוהר פקודי רכה: מה היא השגחה}

^{ע"י עיין ספר הברית ח"א מאמר ב' פ"א.} ועיין לעיל תורה לא בלשון מוהר"ן ד"ה ושלמות כל הדברים - כי כל השפע והברכות באים על ידי הגלגלים, כי על ידם מנהיג הקדוש ברוך הוא העולם כידוע. ועיין לק"ה ברכת הראיה ושאר ברכות פרטיות ד' יא. ועיין רמב"ן דברים יח ט'. ועיין גמ' שבת קכט: שוטנשטין שם. ועיין מתיבתא ויקוט ביאורים נדה טז: (עמ' רלח) בשם אמת ליעקב (תענית כה. ד"ה רבי אליעזר) שתחילה הקב"ה קובע מה יהיה ואח"כ המלאך הממונה על ההריון עושה שלפי זה יוולד במזל המורה לזה. נמצא שהמזל רק מעלים בטבע והחוקיות את קביעת הקב"ה. ועיין שבת קט. מי שנולד במזל צדק וכו' וע"ש שיש שנולד במזל להיות גבב.

⁹ עיין זוהר פקודי רכה: - ומתוך אלא רזא הכא אלא יש בדבר זה סוד, והיינו תא חזי כל אינון בריין דעלמא בא וראה כל הבריות שבעולם, שהם הבהמות והחיות טהורות וטמאות, וכן כל האנשים שבעולם, כלהו אשתמודעאן לעילא בין לסטרא דא ובין לסטרא דא כולם הם נודעים למעלה בין לצד הקדושה ובין לצד הטומאה, אינון דלסטרא דקדושה אשתמודעאן לעילא לגביה אלו שלצד הקדושה ניכרים למעלה אליו יתברך, ואשתחותא דיליה תדיר עליהו וההשגחה שלו תמיד עליהם לחיובים, ואינון דלסטרא מסאבא אשתמודעאן לגביה ואלו שלצד הטומאה ניכרים אל צד הטומאה, ואשתחותא דיליה תדיר עליהו וההשגחה שלו תמיד עליהם, ובאתר דשלטא היא אשתחותא דסטרא דקדושה ובמקום ששולטת אותה ההשגחה מצד הקדושה, ור"ל אלו שהם בצד הקדושה, והקב"ה שומרם מאחיות החיצונים כנ"ל, לא אשגח עליה סטרא אחרא אין הסטרא אחרא משגיח עליו, ולא יקרב לגביה לעלמין ולא יקרב אליו לעולם, ולא יכיל לדחייא ליה מאתריה בכל מה דאיתו עבדי ואינו יכול לדחותו ממקומו בשום דבר בכל מה שהוא עושה, לפי שיש לו שמירה עליונה, ועל דא ועל זה כתוב עיני יהו"ה אל צדיקים וגו' לשמורם בקדושתם, בגין דא סטרא אחרא לא יכיל לשלטא עליה בשביל זה אין הסטרא אחרא יכול לשלוט עליו, אבל הרעים מבחירתם ורצונם הרע נדחים מהקדושה, ואמר רבי אלעזר והשתא סיעתא דשמיא הכא ועתה יש כאן סיעתא דשמיא, שאנחנו כלנו נמצאים כאן, וכל אשתחותא טבא דלעילא הכא וכל ההשגחה הטובה של מעלה היא כאן, וכל סטרא אחרא וכל מלה בישא לא יכיל לשלטא עליהו וכל הסטרא אחרא וכל דבר רע אינו יכול לשלוט עליהם, הרי מש"כ עיני ה' אל צדיקים, הכונה שהקב"ה משגיח עליהם שהסטרא אחרא לא ישלוט בהם.

אמר רבי אבא לרבי אלעזר, הא אוליפנא הרי למנוט, דבכל אתר דסטרא דקדושה שריא עלוי שכל מקום שזד הקדושה שורה עליו, אף על גב דקיימא בחושבנא אף על פי שעומד בחשבון, ברקתא לא אתמנע מתמן חזי הכיכה נמנעת משם, אמר רבי אלעזר לרבי אנא ודאי הכי הוא ומלו כר הוא כדכתיב.

כשהאדם עושה טוב, אזי מנהיג אותו בהשגחה [ב^א] ומנהיג אותו לפי מעשיו הטובים. וכשהוא אינו טוב ואם היה מנהיג אותו בהשגחה לפי מעשיו לא היה יכול להגיע לו שום טובה [ב^ב]. אזי מניח אותו על הטבע [ב^ג] ויכול להיות שיהיה לו טובות ע"פ חק הטבע [ב^ד]/[ב^ה]. ואם לא היה רק השגחה היה אפשר שתבטל ההשגחה לגמרי כי כשהיה רואה ית' שאין האדם מתנהג כראוי היה כועס שהרי בהשגחה אזי החוטא כחוטא לעיני המלך והיה מסיר ההשגחה לגמרי ואזי היה נענש קשה ע"י בעלי הדין. אבל עכשיו מניחו ע"פ הטבע וניצל מעונש וגם אפשר שיגיע לו טובות שעפ"י הטבע הנקבע ע"י הנהגת הגלגלים שבהם מנהיג הקב"ה את העולם בטבע, וכשהוא חוזר למוטב משגיח עליו כנ"ל:

ובאמת אין אנו יכולין להבין מהו טבע והשגחה, כי באמת גם הטבע היא השגחתו ית' רוצה לומר שגם הטבע מונהג בהשגחה נעלמת, וכן מוכח ממה שאמרו חז"ל שבת נה: אין מיתה בלא חטא ואין יסורין בלא עוון, ולא חילוק בין מי שראוי למי שאינו ראוי. גם מבואר בספרים שרואים בחוש מי שעוסק בשידוכים שגם אצל אנשים פשוטים המונחים בהנהגת הטבע נעשה השידוך בהשגחה נפלאה. וכן רואים גם היום השגחה נפלאה בשמירה על עם ישראל בארצו וניסים בדרך הטבע ושלא בדרך הטבע לעם ישראל גם במצבו החשוך של עכשיו, כגון מה שהאוייב בעצמו מספר כיצד יד השגחה מסיטה את הטילים שלהם מהמטרה. וכן שמענו המוני ספורי השגחה בכל אסון שהיו בו יהודים כגון נפילת התאומים ועוד הרבה כיו"ב, הרי שבהנהגת הטבע מעורב הרבה השגחה:

וזה א"א לאדם להבין ב' דברים כאחד, דהיינו הטבע שבאמת היא השגחתו ית' כי הטבע לבדו הוא רק חק קבוע של סיבה ומסובב גשמי, דהיינו אע"פ שגבוה מעל גבוה שרש הכל הוא הקב"ה אבל בנגלה עפ"י הטבע היא דייקא הסתרת ההשגחה ע"י שנדמה לחק קבוע. ואילו ההשגחה היא לפי מעשי בני האדם, ואיך יתכן שאדם בבחירתו בטוב ישנה את מהלך חק הטבע הקבוע:

עד כאן ביאור חברותא לתורה יז תנינא

^א עיין תרגום זוהר חקת קפג: - אמר רבי שמעון, כאן אני רוצה לגלות דבר. בא וראה, כל מי שיודע לסדר מעשה פראוי, ולסדר דבורים פראוי, הרי ודאי שמעוררים את הקדוש ברוך הוא להמשיך דברים עליונים ישרים. ואם לא, אינו מתרצה אליהם. ואם כן, הרי כל העולם יודעים לסדר מעשה ולסדר דבורים, מהו החשיבות שלהם, של הצדיקים, היודעים שרש הדבור והמעשה, ויודעים לכונן הלב והרצון יותר מאלו האחרים שאינם יודעים כל כך. ומשיב, אלא אלו שאינם יודעים שרש המעשה כל כך, אלא רק סדור בלבד ולא יותר, מושכים עליהם משיכה שלאחר פתפיו של הקדוש ברוך הוא, שאין תפלתם פורחת באויר, הנקרא השגחה. כלומר, שזו היא השגחה של פנים, והם אינם רואים אלא לבחינת מאחורי פתפיים. ואלו היודעים ומכוננים הלב והרצון, מוציאים ברכות ממקום המחשבה, שהיא חכמה, ויוצאים בכל הגזעים והשרשים של המדרגות בדרך ישרה פראוי, עד שמתברכים העליונים והתחתונים והשם הקדוש העליון מתברך על ידיהם. אשרי חלקם, כי הקדוש ברוך הוא קרוב אליהם ומזומן בנגדם, ובשעה שקוראים אליו הוא מוכן אליהם, ובשעה שהם בצרה, הוא אצלם, הוא מכבדם בעולם הזה ובעולם הבא. ו"ש פי בי חשק ואפלטוהו אשגבהו כי ידע שמי.

^ב עיין רמב"ן ויקרא כו יא מה לרופא בבית עושי רצון השם.

^ג עיין נוסח הכתי' של תורה יג שבסוף הספר ד"ה ע"י שהיה רוב העולם טוב ע"י"ו היה טוב לצדיקים, שמעך רק לצדיקים.

^ד עיין רמב"ם פרוש המשניות פסחים פ"ד כשם שרעב מחייב לאכול כן החולי מחייב רפואת רופא (עיין מכתב מאלטווי ח"ג עמ' 172) ועיין ט"ו יו"ד סימן שלו סעיף א' שמתרץ הא דרפואה רשות ומצוה.

^ה עיין פתחי שערים נתיב אורות לנקודים סוף פתח טו ונפתח ה' עיי"ש נ"ל כוונתו קצת שונה ממה שכתבנו שעורף הוא הנהגת טבע, ואילו הפתחי שערים אומר שעורף הוא סילוק גמור של השגחה, ואילו בהשגחה עצמה יש שתי בחי' השגחה ממש והשגחה כללית, ונ"ל כוונתו כמו שיש הסתכלות עם כוונה ויש לפעמים שמסתכל על איזה דבר אבל במחשבתו הוא במקום אחר, ואזי היא רק השגחה כללית כמו על אומות העולם שמשפיע אבל בלא מאור פנים, ולפי רבנו נ"ל גם כשפונה עורף משגיח בדרך נעלמת בהשגחה כללית. (ואולי כל החילוק הוא רק בדרך ההסבר ולא בעצם העניין וצ"ע).

^ו עיין פתחי שערים (לרבי יצחק חבר) נתיב אורות דנקודים - סוף פתח טו - ולפי שיעקר האור הנמשך לנקודים הוא מעינים דא"ק, שהעינים הולכים תמיד לפניו, והוא ההשגחה ברצון. והיינו, שהנקודים לפי מצבם שמוציאים כל הקלקולים. וכן הנבראים התחתונים כשהם מקולקלים ע"י הסט"א המתגבר בהם. מ"מ, נמשך להם קיום וחיים ברצונו ית' להשפיע להם אע"פ שאין כדאים לכך ע"פ עומק מדה"ד, אלא הוא למען חסדו ורצונו ית', וזה נקרא הארת פנים:

וכן הוא סוד הנהגת או"ה עובדי כוכבים ומזלות אע"פ שמקלקלים מעשיהם. ואם היה ההארה עיקרית נמשכת להם ע"י הסתרת פנים העליונים אלא מבחינת אחוריים, לא היו מתקיימים כלל. לכן עיקר ההארה שלהם הוא בהשגחה כללית לקיום העולם בהנהגת הטבע, הנמשך קצת מאור פנים. רק שאינו ברצון ושמה, סוד הארת המצח שהוא בסוד כשהעולם בתיקון אלא מבחינת עינים, השגחה לקיום לבד. ולכן עיקר עמידתם בצד פנים דא"ק, רק שבמקרה נמשך להם הארה גם מאחוריים, שהרי גם בעת שהנבראים בקלקול, וכן הנהגת הטבע, יש בהם חילוק זמן פעם לחסד פעם לשבט כפי עומק מחשבתו ית' בשביל התיקון המעוד ע"י, שהוא סוד שינוי הנהגת או"ה עובדי כוכבים ומזלות ע"פ המזל, לצורך הנהגת ישראל כמ"ש, החרבתי ערים נשמו פינותם, אמרתי אך תיראו אותי תקחו מוסר וגו'. וכן כמה דרכים עמוקים בעינים אלו. והבן מאוד מאוד:

ביארנו כפי חונו וכאמור בהודעה שבראש החברותא, כל דברינו הם בדרך אפשר בלבד, כי מי הוא זה שיכול לומר שמבין באמת את דברי רבנו? וכל דברינו לקרב קצת לשכל, כי מה שאמר רבינו בחי' מוהר"ן ס"ט שא"א לומר נמוך יותר, נ"ל כוונתו לומר באופן שישאר הקדמות, כדבריו בשחית הדין את ר' שהתורות שאמר הן רק הקדמות, אבל בדרך פרטי, אפשר לבאר בכמה אופנים, כל אחד לפי הבנתו, וע' פנים תורה. והוא רחום יכפר עוןן אם טעיתי ומי שמוצא טעות גם בהבנה אשמח אם יעיר ויאיר

הוספות השייך לתורה זו

לעיל בסוף תורה יב תנינא ביאר שהתורות האלה שאמר בחזרתו מלעמברג רמוז בהן המעשה מרבי זירא שראה את רבי יהודה דבדיחא דעתיה והבין שיכול לשאול ממנו כל חללי דעלמא ושאל אותו כמה שאלות סתומות וקיבל תשובות יותר סתומות ורבינו מבאר קצת ומוהר"ן בלק"ה ערובי תחומין ו' ביאר עוד קצת ובאות יא עד יד ביאר עפ"י התורה שלנו שאלה ותירוך משם

עיין לק"ה ערובי תחומין הלכה ו אות יא) עתה נבוא לבאר בישועתו הנוראה עוד שאלה אחת מהאגדה הנ"ל והוא, מאי טעמא האי תימרא דתרנגולא מידלא לעלא דדירי אדפא ואי עיל קוטרא מתעורא פרש"י תימרא דתרנגולא מידלא לעלא, ריס של עין התחתון בפעוץ עיניו עולה למעלה מן העליון וכו', משום דדיר אדפא שעולה בלילות על הקרשים והקורות וכו'.

זה יתבאר על פי התורה "אומרה" הנ"ל ועל פי מה שמבאר בלקוטי תנינא בסימן י"ז המוחיל, צריך לזהר מאד להיות שמח וטוב לב בשבת וכו'. ובסוף איתא שם, דרך ה' יתברך להביט על הטובות שעושים ואף שנמצא בהם גם כן מה שאינו טוב מסתפל על זה, כמו שכתוב, "לא הביט און בעינקב וכו'". מפל שפן שהאדם מחיב להביט רק על הטוב ולזה טובה שיש טבע והשגחה. וכו' עין שם. וכבר גלה הוא זכרוננו לברכה בעצמו שענין זה יש לו שיכות לשאלה זאת של מאי טעמא תימרא דתרנגולא מידלא לעלא, בנדפס כבר אצל סימן י"ב הנ"ל, אף לא זכינו שייבאר לנו בפרוש. וחסדי ה' לא תמנו ובעניינתנו עורנו ה' יתברך ברחמי העצומים לבאר קצת השאלה על פי הקדמותיו הקדושים והנוראים מאד, כי ענין הדרך והעצה הקדושה הנ"ל של אומרה לאלקי בעודי, זהו בחינת התעוררות השנה, כי בשאדם מנח בודעתו בקטנות ושלמות עד שאינו יכול להתפלל ולשוב לה' יתברך על ידי זה, זהו בחינת שנה וצריך להתעורר משנתו על ידי העצה הנ"ל של אומרה וכו' כנ"ל, דהינו שייבקש ויחפש עד שיימצא בעצמו איזה נקודות טובות בבחינת ועוד מעט ואין רשע וכו' ועל ידי זה יחיה את עצמו ויתעורר משנתו ונפילתו. בבחינת אני שכבתי ואישנה הקיצותי כי ה' יסמכני וכו', בחינת הקיצותי ועודי עמך. וזה בחינת עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר, כי הנקדה טובה שבכל אחד הוא בבחינת שחר, בחינת שחורה אני ונאנה וכו', כמו שפרש רש"י שם. וזה בחינת שחורה אני במעשי ונאנה אני בהקמת המשכן, כי הנקדות טובות שמחפשים ומוציאים זה בחינת הקמת המשכן שנבנה מפל הנקדות טובות שבישראל, כמוכא מזה לעיל. ועין כל זה בדברינו בהלכות השקמת הבקר, שם מבאר הענין היטב אף כל זה הוא בחינת התעוררות השנה, בחינת קימת חצות וכו' וכנ"ל. והוא מאי טעמא תימרא דתרנגולא מידלא לעלא, תרנגול, זה בחינת התעוררות השנה, כי תרנגול ממנה על זה לעורר בני אדם מהשנה בחצות לילה, כמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה וכמו שכתוב, מי נתן לשכוי בינה וכו'. ועל פן כל השירה של התרנגול הוא בענין התעוררות השנה, כמו שכתוב בפרק שירה פרק ד' תרנגול אומר, בשעה שבא הקדוש ברוך הוא אצל הצדיקים בגן עדן זולפין כל אילני גן עדן בשמים ומרגנים ומשפחים ואז גם הוא מתעורר ומשפח בקול ראשון אומר, "שאו שערים ראשיכם וכו'". בקול שני אומר, "שאו ב' וכו'". בקול שלישי, "עמדו צדיקים ועסקו בתורה כדי שיהיה שרכם פפול לעולם הבא". בקול רביעי אומר, "לישועתך קויתי ה'". בקול חמשי אומר, "עד מתי עצל תשכב מתי תקום משנתך". בקול ששי אומר, "אל תאהב שנה פן תגרש פקח עיניך שבע לחם". בקול שביעי אומר, "עת לעשות לה' הפרו תורתך". וכל אלו השירות שאומר בכל השבעה קולות הם בחינת התעוררות השנה שעוסק לעורר מהשנה מחצות לילה עד אור היום שמי שאינו מתעורר בחצות ממש על כל פנים יתעורר מהשנה שעה אחר חצות ואם גם אז לא יתעורר, על כל פנים יתעורר עוד שעה אחר כך וכן קורא קול אחר קול עד אור היום, שהם שבעה קולות וכלם הם בחינת התעוררות השנה:

יב) וזה בחינת בשעה שבא הקדוש ברוך הוא אצל הצדיקים בגן עדן מזולפין כל אילני גן עדן בשמים. זהו בחינת מה שבחצות לילה נתעוררים חסדים גדולים על ישראל על ידי שמחפשים ומוציאים בכל אחד נקודות טובות, שזה בחינת עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמי. שהקדוש ברוך הוא מצוה לארבע רוחות העולם שיפיחו וינשבו בגן עדן הנטוע ממצות ומעשים טובים של ישראל, כי כל אחד כפי מעשיו הטובים ותורתו ומצותיו, כמו כן הוא נוטע עשבים ואילנות קדושים בגן עדן ואחר כך הוא מתענג בחלקו בגן עדן בעת קבול שכרו, שזהו בחינת לעבדה ולשמרה הנאמר על האדם, שדרשו רבותינו זכרונם לברכה, 'לעבדה' בפקודין דעשה. 'ולשמרה' בפקודין דלא תעשה, הינו כנ"ל, שכמו שהאדם עובד את ה' יתברך במצות עשה ושומר את עצמו מלא תעשה, כמו כן הוא עובד ושומר את הגן עדן וכנ"ל. ועל פן מצוה ה' יתברך לרוחות צפון ודרום שיתעוררו וינשבו בהגן עדן, שזילו בשמי, הינו שיתעוררו בח וכות של כל הנקודות טובות של המצות של כל אחד מישראל שיהנו ריחיהם הטובות כדי שיגיע על נפשות ישראל מריח טוב הזה של נקודותיהם הטובות כדי שיתעוררו משנתם על ידי זה וכנ"ל ואז כלם מרגנים, 'והנשא פתחי עולם ויבא מלך הכבוד מי זה מלך הכבוד וכו'". וכל זה מדבר מהתעוררות השנה, כמו שאומרים פסוקים אלו בתקון חצות דהינו שמבקשים שיהיו נפתחין הפתחים והשערים של הבית המקדש, שהם בחינת שערי קדשה שייכלו ישראל לכנס בהם לגדל כבודו יתברך, שזהו בחינת ויבא מלך הכבוד. וזהו בחינת מי זה מלך הכבוד וכו'. והמקרא הזה תמויה מאד, מה זה שאלת מי זה מלך הכבוד וכו'. עד שהצריך להשיב ה' עזו וגבור וכו', וכי אין אנו יודעין שמלך הכבוד הוא ה' יתברך! אף הענין הוא על פי הנ"ל, כי עקר התגלות כבודו יתברך הוא על ידי ישראל וכפי מעשיהם הטובים של ישראל פן נתגלה כבודו יתברך וכשאינן ישראל עובדים אותו חס ושלום, אזי חס ושלום, נתעלם כבודו יתברך מהעולם ועל פן תכף שמתחיל לצעק ולהתפלל שאו שערים ראשיכם וכו'

ויבא מלך הכבוד וכו', דהינו שיתגלה כבודו יתברך על ידי מעשיהם הטובים של ישראל, אזי תכף נתעורר שאלת המקטרגים ואומרים, "מי זה מלך הכבוד", הינו שחס ושלום, אין ראוי לקרותו יתברך בשם מלך הכבוד מאחר שישראל אין מעשיהם עולים יפה ואין מגדלים כבודו כראוי וכנ"ל. ואזי משיבים להם מיד, "ה' עוזו וגבורו ה' גבור מלחמה". הינו שה' יתברך עוזו וגבורו וכו' יגמר את שלו בודאי וכל עוז וגבורתו ומלחמתו הוא להכניע ולכבול הקטרוגים שעל ישראל. והוא גבור מלחמה לנצחם תמיד על ידי גדל הכח של גדולי הצדיקים שיגיעו וטרחו בעבודתם כל כך במסירת נפש כזה עד שיכולים למצא הנקודות טובות בכל אחד מישראל אפלו כשהם בדיוטא התחתונה מאד חס ושלום, ועל כן שיף לקרותו יתברך תמיד בשם מלך הכבוד, כי הוא עוזו וגבורו וכו' לנצח הקטרוגים ולגלות הטוב שב'ישראל שעל ידי זה נתגלה כבודו וכנ"ל. וזהו גם כן בחינת קול השני שמדבר גם כן מזה, כי צריכין לעורר הטוב שב'ישראל, שהוא בחינת כבודו יתברך, צריכים לעוררו פעם אחר פעם כדי לעוררם בכל פעם מהשנה שמתגברת מאד על כל אחד פידועי. ועקר ההתעוררות מהשנה בגשמיות שלא יישן הרבה יותר מדאי וברוחניות שלא יפל בדתו ולא יתיאש עצמו לעולם. העקר הוא על ידי הנקודות טובות שמוציאין בכל פעם כנ"ל. וזהו שמסוים, "ה' צבאות הוא מלך הכבוד סלה". דהינו שהוא יתברך הוא מלך הכבוד נצח סלה ועד, כי לעולם ידו על העליונה ויגמר את שלו תמיד, כי כבר היו צדיקים גדולים כאלו שיכולו למצא הטוב שבכל אחד מישראל וללמד זכות עליהם תמיד, שעל ידי זה נתגלה כבודו יתברך. ועל כן 'ה' צבאות הוא מלך הכבוד סלה' וכנ"ל:

(ג) וכל זה התפלל דוד כדי שינחיו השערים את הארון לכנס בימי שלמה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה וכמו שפרש רש"י שם, כי בשעה שבקש שלמה להכניס הארון וכו' אמר עשרים וארבע רגלות ולא נענה, עד שאמר, "זכרה לחסדי דוד עבדך וכו'". כי עקר השראת השכינה בבית המקדש ה'ה על ידי בניית הארון למקומו, כמבאר שם בפרשה שבשנכנס הארון פסה הענן וכו'. ועל כן דבקו השערים בעת שרצו להכניס הארון למקומו, כי אמרו שאין ישראל ראויים להכניס הארון למקומו שתשרה עליהם השכינה, כי ראו שעתידין לחטא עד שיהיה נחרב הבית המקדש. וכל מה שאמר שלמה תפלות ורגנות לא נענה עד שהזכיר את דוד, שאמר, "זכרה לחסדי דוד עבדך", הינו כנ"ל, כי עבודת הצדיקים הגדולים ללמד זכות על ישראל תמיד שהוא הדרך של אומרה הנ"ל, כל זה בחינת עבודת דוד המלך, שהוא בחינת משיח, שהוא יגמר התקון וישיב כל ישראל לה' יתברך על ידי זה. כי דוד הוא נעים ומירות ישראל וכל הזמירות והשירות נעשים על ידי ברור הטוב, כמו שמבאר שם בהתורה הנ"ל, שזהו בחינת אומרה לאלקי בעודי, 'אומרה' דיקא, עין שם. ועל כן כשהזכיר את דוד, שהוא בחינת משיח שסוף כל סוף יגמר התקון על ידי שימצא נקודות טובות בישראל אפלו באחרית הימים בסוף הגלות עד שיחזר ויבנה בית מקדשו וישיב הארון על מקומו, על כן אז נפתחו השערים והניחו הארון לכנס על ידי תפלות דוד שהקדים להתפלל על זה, "שאו שערים ראשיכם וכו'", כי כבר הקדים דוד, בחינת משיח, לגלות שה' עוזו וגבורו וכו' והוא מלך הכבוד סלה, שהוא גמר ויגמר, כי כבודו יתגדל לעולם על ידי כח הצדיקים שיכולים לעורר הטוב שב'ישראל תמיד ולגדל כבודו יתברך על ידי זה וכנ"ל. וזהו בקול שלישי אומר, "עמדו צדיקים וכו'", שמעורר גם הצדיקים לעסק בתורה אף על פי שהם היו קמים מעצמם, אף אף על פי כן לפעמים מתגבר עליהם גם כן בחינת שנה מחמת עונות ישראל חס ושלום, כשאין יודעים ללמד עליהם זכות, שאז הם בבחינת שנה, בבחינת הסתלקות המחין פידוע ועל כן מעורר אותם גם כן שיעמדו ויעסקו בתורה עד שבגדל כח התורה ידעו איך ללמד זכות על ישראל תמיד. וזהו כדי שיהיה שכרם כפול לעולם הבא, 'כפול' דיקא, כי זכו לשכר כפול מאחר שעל ידי תורתם, שהוא בחינת תורת חסד, זכו לעורר ישראל מהשנה ולהחזירם למוטב, על כן בודאי שכרם כפול, כי יקבלו חלקם וחלק שיש להם בכל אחד מישראל שחזרו לה' יתברך על ידם. וזה בקול רביעי אומר, "לישועתך קויתי ה'", וזהו גם כן בחינת הנ"ל, כי המקרא נאמר על כל ישראל בכלל ובפרט כשהם בגלות בבחינת שנה, שאף על פי כן צריכין לקנות לישועת ה' תמיד וכמובא במדרשים שיעקב אבינו ראה שעל ידי שמשון לא תהיה הגאולה שלמה, אמר, "לישועתך קויתי ה'", שאף על פי כן אני מקנה לישועתך שיהיו צריכים כאלו שיעוררו הטוב שב'ישראל תמיד וישיבו אותם לה' יתברך, ועל כן אומרים פסוק זה קדם השנה בקריאת שמע שעל המשנה. כדי שלא יפל לשנה גמורה חס ושלום, רק יזכה להתעורר משנתו על ידי ישועת ה' שאנו מקיים אליו תמיד אפלו אף שהוא וכנ"ל. וזהו קול ה' וכו' שמדבר בפרוש מהתעוררות השנה, כמו שכתוב, "עד מתי עצל תשכב מתי תקום בשנתך אל תאהב שנה וכו' פקח עיניך שבע לחם". פקח עיניך, שעדין יש כח נקודות טובות הרבה ועל ידי זה התעורר משנתך ותשבע לחמה של תורה וכנ"ל. וזהו בקול שביעי אומר, "עת לעשות לה' הפרו תורתך". הינו כמו שפרש רש"י שם, שזה נאמר על בעלי תשובה, שבקש דוד מה' יתברך שיוצרו מה יעשו אותם שהפרו תורתך, הינו כנ"ל, שדוד, בחינת משיח מוסר נפשו בשביל כל אחד מישראל הרחוק מה' יתברך שימצא בו טוב כדי לעוררו משנתו ולהחזירו לה' יתברך וכנ"ל. נמצא, שתרנגול הוא בחינת התעוררות השנה על ידי הדרך של אומרה הנ"ל:

(ד) וזהו מאי טעמא תמרא דתרנגולא מידלי לעלא, דהינו שריס של עינו מכסה עינו ממטה למעלה כדי שיביט למעלה ולא יביט למטה, הינו שהצדיקים ההולכים בדרך זה להביט על הטוב שב'ישראל, לעוררם מהשנה. עיניהם מביטים תמיד למעלה, הינו על הטוב שב'ישראל שהוא עולה למעלה למעלה ואינם רוצים כלל להביט למטה, דהינו על הרע שלהם, כי הטוב בחינת מעלה, והרע בחינת מטה, בבחינת מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה וכו'. וזהו מאי טעמא תמרא דתרנגולא מידלי לעלא שעניניהם של הצדיקים המעוררים מהשנה הם מביטים תמיד למעלה על הטוב, בחינת מידלי לעלא. ולמטה, דהינו על הרע אינם רוצים להביט כלל כאלו היו עיניהם מכסות מלמטה בריסי עיניהם וכנ"ל, משום דדירי אדפה, פרש רש"י, קרשים וקורות. זהו בחינת הקמת המשכן, בחינת קורות בתינו ארזים רהיטינו ברותים, שנאמר על המשכן שנבנה והוקם מכל הנקודות טובות של ישראל, שעל ידי זה עקר התעוררות השנה, בבחינת שחורה אני במעשי, ונאווה אני בהקמת המשכן וכנ"ל. הינו מחמת שאלו הצדיקים דירי אדפה, שכל עסקם ודירתם הם בענין בנן המשכן, שהוא דפי, בחינת קרשים וקורות של המשכן כנ"ל, כי הם עוסקים תמיד לבנות המשכן, שהוא בחינת הדרך הקדש של אומרה הנ"ל, כמו שמבאר שם, שאלו הצדיקים שעוסקים למצא הטוב תמיד בישראל, הם בונים המשכן וכו', עין שם. ועל כן אין מביטים על הרע כלל כי אם על הטוב, שזהו בחינת מידלי לעלא כנ"ל. וזה, ואי על קוטרא מתעורא. 'קוטרא' הוא עשן בחינת פגם החטאים, שהם בחינת עלה עשן באפו, הינו שאם היו מניחים לעלות העשן של העונות, חס ושלום, מתעורא היתה מסתלקת ההשגחה חס ושלום וכנ"ל וכמבאר בסימן י"ז הנ"ל, עין שם. על כן הם מתנגעים בכל כחם לילך בדרך ה' יתברך להביט רק על הטוב ולא להביט על הרע כלל כדי להכניס את ישראל בכח זכות תמיד עד שיהיו כלם לה' יתברך, שעל ידי זה תבוא הגאולה במהרה בימינו ויבנה בית המקדש על מכונו, אמן.

זוהר על קדושת השבת שהובא בראשית הכמה

זוהר ויקהל רה. – ובגין דא חכימין דידעין רזין ובשביל זה החכמים היודעים את סוד מעלת יחוד ליל שבת, בעיין לסדרא שמושא דלהון בהאי ליליא צריכים לסדר השמוש שלהם בלילה הזה, אפילו שבכל לילה יש גם כן יחוד למעלה, עכ"ז אינו דומה ליחוד של שבת, מאי טעמא מהו הטעם ומהו מעלת יחוד ליל שבת, ואמר בגין דכל יומי דשבתא אית לון רוחא אחרא דשרא על עלמא לפי שבכל ימי השבוע יש לאלו החכמים רוח אחר השורה על העולם, מעין הדעת טוב ורע, טוב מצד מלאך מט"ט ורע מצד הס"מ, ובהאי ליליא אית לון רוחא אחרא קדישא עלאה דנחמא לבני קדישין רוחא דנשיב מעתיקא דכל עתיקין וזה הרוח נושב ונמשך מוקן הזקנים סה"ל כ"ל ונחמא לגו נקודה תתאה ויורד לתוך נקודה התחתונה שהיא המלכות למיחב בה נייחא לכלא לתת בה מנוחת השבת לכל ישראל, ודא אתפליג לכל סטרין לעילא ותתא ורוח הזה נחלק לכל הצדדים למעלה להמלכות ולמטה לבני ישראל, כמה דאת אמר שהמלכות אומרת שזה הרוח נחלק ביני וביני בני ישראל כנוצר לעיל.

וכד אינון חכימין יתבין בההוא רוחא קדישא וכשאלו החכמים יושבים ונמצאים ברוח הקדוש ההוא, רוחא עלאה שהוא רוח העליון הגמטך מ"א"ה השורה עליהם בשבת, בעאן לשמא ערסיהו או צריכים לשמש מטתם, דהאי רוחא אמשיך אבתריה לתתא כל אינון נשמתין קדישין כי זה הרוח השורה עליהם ממשך אחריו למטה כל אותם נשמות הקדושות מעולם האצילות, וירתין קדישי עליונין בהאי רוחא, נשמתין קדישין לבנייהון דקרא יאות ויורשים הקדושים העליונים בכח רוח הזה, נשמות קדושות שמורשים אותם לבניהם כראוי בלתי תערובת יצר הרע, ודע כי האדם כשמשמש עם אשתו מוליד ממש בדמותו כצלמו, וצריך לעשות תשובה שלימה קודם היחוד, כי אם לא עשה תשובה ויש עבירה בידו, מטביע בנוולד טבע עבירה ההיא, אם כן בשבת כשיש לו תוספת נשמה מדה טובה מרובה, לכן בכחה ימשיך אל הנולד נשמה מעולם האצילות. (מ"ק ומפגשים)

ומשיך רבי יצחק דבריו ואמר עוד כי פין דהאי רוחא שרא על עלמא כיון שזה הרוח של קדושת השבת שורה על העולם, כל רוחין בישין וכל מקטרגין בישין אסתלקו מעלמא כל רוחות הרעות וכל המקטרגים הרעים מסתלקים מן העולם, ולא בעינן לצלאה על נטורא ואין אנו צריכים להתפלל על שמירה בברכת השכיבונו, בגין דישאל אינון נטירין בההוא רוחא לפי שישאל הם שמורים מכל בחי' דין ופחד בכח זה הרוח, וספת שלום שהיא השכינה פריסת ג' דפאה עליהו פורסת כנפיה עליהם, ואינון נטירין מכלא והם שמורים מכל פגע רע, לכן אין לומר קודם תפלת ערבית של ליל שבת והוא רחום, שהוא שמירה מהמזיקים, וכן אין לומר ושמור צאתנו ובראנו שבברכת השכיבונו, שהוא שמירה מדין העליון כשעולות נפשתינו בעת השינה לפקדון למלכות (ועי' נעטמא זכר, בסופא דף ס"ח, ועי' ח"י ס' כ"ז), כי אם מתפלל על שמירה שהשכינה תשמרהו, הוא פוגם בזה בכבוד השכינה השורה עמו ושומרת אותו בשבת.

זוהר ויקהל דף רה סוף עמוד א – ואמר עוד רבי יצחק כי יומא דשבתא קדוה איהו לכלא ביום השבת יש שמחה בכל העולמות, וכלא אתנטר לעילא ותתא והכל נשמר למעלה ולמטה, כי ביום השבת אין שום דין מתעורר כלל למעלה, ואין החיצונים יכולים לשלוט למטה, (מ"ז גי') וכלא אתעטר שפיושו שהכל מתעטר למעלה ולמטה). ונהורא תתאה נהרא לסלקא לעילא ואור התחתון שהוא המלכות מתעוררת ומאירה לעלות למעלה, בשפירו דעטרין שבעין חולקין יתיר בעטרת פיות שהם שבעים חלקים יותר מבחול, וסבא דכל סבין אתער וזקן הזקנים סה"ל מתעורר להשיפע לה אלו העטרות. כתב האריז"ל בשע"כ דף ע"א, כי סוד אלו השבעים עטרות הם האמות המוחין ולמטהיהם שהמלכות מקבלת ביום השבת, שהם ד' הויות של עסמ"ב, וי' אהי"ה דודי"ן וחלפיו"ן והה"ן שעם הכללות הם ע' אורות, והם גי' תפ"ן, ותוסף עליהם שם י"ה ויחד הם כמספר ש"ה, וענין שם י"ה הוא, כי סוד שנת הוא ענין עליות וז' נמוס או"ל ולא גם הם נכחי' שם י"ה כמו או"ל. וכך גם עוד בע"כ ח"ל, כי המלכות הנקראת ח"ל אלני עתה נחוסה גם נה תוספת קדושה ועשיית אלני' במלווה שגי' תע"ה, ונקראת עתה ח"ל אל"ף דל"ה גי' יו"ד, והם גי' שבת, לנמוט עתה היא קדושה העיקרית של עם שנת ממש.

פדין פד סליק נהורא אז כשעולה אור הבקר, עמא קדישא מקדמי לבי כנישתא בלבוש יקר בקדוה עם הקדוש מקדמים לבית הכנסת בלבושי כבוד בשמחה מכה התפשטות אור הבינה שבה מקור השמחה, מתעטרין בעטרא קדישא דלעילא מתעטרין בעטרה קדושה שלמעלה, בההוא רוחא דקיימא עליהו לתתא באותו הרוח שהוא כללות תוספת הנר"ן העומד עליהם למטה, שהוא מבחינת קדושת היום הכ"א מו"א, משבחין בישין ותושבחין משבחים בשרות ותשבחות, וסלקין תושבחין לעילא ועולים התשבחות למעלה לעולם האצילות מיד כשיוצאים מפי המשבח, ואינו כמו בחול שהתפלה צריכה לעבור דרך אורי העולם ואח"כ דרך ההיכלות, אבל ביום השבת הכל הוא בסוד האצילות, ועלאין ותתאין פלהו בקדוה ועליונים ותחתונים כולם הם בשמחה, ומתעטרין פלהו פחדא וכולם מתעטרין כאחד. פתחי עלאי ואמרי זכאין אתון עמא קדישא בארעא ואז פותחים העליונים ואומרים אשרי לכם עם הקדוש בעולם הזה, דמאריכון אתעטר עליכו שקוניכם מתעטר עליכם על ידי התפשטות האצילות למטה בלי אמצעות ההיכלות והחילום, וכל חילין קדישין מתעטרין בגיניכון וכל הצבאות הקדושים של מעלה מתעטרין בשבילכם ומקבלים הארת קדושת השבת בזכותכם, כי התפשטות אצילות למטה דרך ההיכלות הוא בשביל ישראל התחתונים.

האי יומא, יומא דנשמתין איהו היום הזה של שבת הוא יום של הנשמות שבו נהנים הנשמות ממקורם מהבינה, ולא יומא דגופא ואינו יום של הגוף, כי אין שפע עב נשפע בעולם, בגין דשלטנו דצורא דנשמתין איהו לפי שהוא שליטת צורך הנשמות שהוא הבינה השולטת בשבת, לכן הנשמות נהנים מהשפע הנמשך משורשם, וקיימן עלאין ותתאין ועומדים העליונים שהם המלאכים, והתחתונים שהם הממונים על העולם, פלהו ביוגא (דף רה ע"ב) חדא כולם ביחוד אחד בסוד האצילות בעטרא דרוחא יתירא עלאה קדישא בעטרה של רוח יתירה עליון וקדוש, כלומר מכה תוספת הנר"ן של יום השבת. (מ"ק ומק"מ ומפגשים)

זוהר יתרו פט. – תאנא בהאי יומא כל נשמתיהון דצדיקייא למדנו שביום השבת כל נשמות הצדיקים שהם נחים בג"ע העליון שבעולם הבריאה ששם מדור הנשמות, כולן מתענדין בתפנוגי עתיקא קדישא סתימא דכל סתימין מתענדות שם בתענוגים של עתיקא קדישא סה"ל פלגוף הסתום מכל הסתומים (כי הוא סתום ומלכוד חוץ ח"ל שם סתומים ומלכוד חוץ ח"ל) המלאך אליהן באור של עונג השבת, ורוחא חדא מענוגא דההוא עתיקא קדישא ורוח אחד שנמשך מעונג של עתיקא קדישא לגן עדן העליון שהוא הנשמה יתירה, מתפשטא בכלהו עלמין מתפשט בכל העולמות ביע, וסלקא ונחמא ומתפשטא לכלהו בני קדישין ועולה ויורד בסוד רצוא ושוב ומתפשט לכל בני ישראל הקדושים, לכלהו נטירי אורייתא לכל שומרי התורה, ונייחין בנייהא שלים ונחים ע"ז במנוחה שלימה, ומתנשי מפלהו כל רוגזין ונשכחים מכל אחד מהם כל מיני כעס, כל דינין כל מיני התגברות הדינים של עצב חולי ומיתה, וכל פולחנין קשין וכל עבודות קשות ויגיעות מלאכה של ימות החול, הדא הוא דכתיב ביום הניח ה' לך פ"י ביום השבת יתן לך הקב"ה מנוחה ע"י הנשמה יתירה, מעצבך מהדינים, ומרגוזך מן הכעס, ומן העבודה הקשה כפשוטו, בגיני כך שקיל שבתא לקבל אורייתא משום זה שקולה שבת כנגד כל התורה, כי כמו שהתורה מוספת רוח קדוש לגר המקבל אותה, כך השבת מוספת רוח קדוש להנכנס תחת כנפיה, וכל דנטיר שבתא פאלו נטיר אורייתא פולה וכל השומר שבת כאילו שומר את כל התורה כולה, וכתיב אשרי אנוש יעשה זאת וכן אדם יחזיק בה שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע, אשתמע מכאן נשמע דמאן דנטיר שבת כמאן דנטיר אורייתא פולה כי מי ששומר את השבת נחשב לו כמי ששומר את כל התורה, שהיה הכתוב מדמה שומר שבת מחללו לשומר ידו מעשות כל רע, שהוא אדם ששומר עצמו מלעבור על כל עבירות שבתורה, הרי ששקולים זה כזה. (מ"ק ומ"ג ומ"מ לפי האריז"ל)

בעניין טבע והשגחה הנ"ל.

שהן סוד עגולים ויושר

עיינן פתחי שערים (לרבי יצחק חבר) נתיב אורות דנקודים פתח ה' – ההבדל בין אורות אח"פ לאור היוצא מהעינים: <אורות אח"פ (עקודים) הם הנהגה שלמעלה מגדר הזמן. לכן במדרגה זו שייכת רק הנהגת הנצחיות שהיא הנהגת היושר, משום שבעולם הנצחיות כל אחד מקבל שכרו בדין וביושר לפי מעשיו. האור היוצא מן העינים הוא שורש לנקודים בזמן קלקולם, ולאצילות לאחר התיקון. לכן במדרגה זו יש ב' בחינות. א', בחינת השגחה הכללית דעיגולים שהיא אינה לפי המעשה, וסובלת אפילו את מצב הקלקולים שהיה בנקודים והיא בסוד שם ב"ן, וב', בחינת ההשגחה הפרטית דיושר שהיא באה לתקן את הקלקול ע"י התורה והעבודה, והיא בעולם האצילות בסוד שם מ"ה החדש. משום שהנהגת היושר תלויה בעבודת האדם בתורה ובמצוות, לכן הנהגה זו היא מיוחדת לישראל. משום שתכלית הבריאה היתה על מנת לשלם שכר טוב ליראיו בדין וביושר, לכן הנהגה זו היא העיקרית. הנהגת הטבע הכללית דעיגולים שהיא על פי החסד ולפנים משוה"ד, היא טפילה להנהגת היושר:>

הפרש יש בין אורות אח"פ שהאירו בא"ק, ובין אור שיצא מן העינים שהם הנקודים. שאורות אח"פ הם כלים בסוד יושר לבד, מזה שא"כ אורות דנקודים שהם מן הטבור ולמטה דא"ק, הם בסוד עיגולים ויושר. ובתחלה קודם התיקון, לא יצאו רק בבחינת עיגולים לבד. ואחר התיקון, נתגלה גם בחינת יושר שבהם. והכוונה בזה, שכבר נתבאר שענין עיגולים ויושר הוא שורש דרגא דאד"ם ובהמ"ה והם בסוד מ"ה וב"ן:

והיינו, שהשקפת א"ס ית"ש על הנבראים הוא על שני דרכים. הא', בהשקפה כללית שאינו לפי העבודה והבחירה, רק בשביל קיומם שנבראו בתחלת הבריאה מצד חסדו ית"ש למען שמו, והוא נקרא מדרגת בהמה. והיינו, סוד שם ב"ן שהוא השגחתו ית' על כל הנבראים של דצ"ח (דומם צומח חי) ואו"ה (ואומות העולם) שאין בהם תורה ועבודה, ובהם הוא הנהגתו ית' בכללות, אין הפרש בין גדול לקטן, ואין בהם בחינת מעלה ומטה עליה וירידה. והוא סוד הנהגת הטבע ע"פ המזלות שהם גלגלים בעיגולים וסובבים העולם בשוה, אין הפרש כלל בין פרט לפרט:

והבחינה השניה הוא הנהגתו ית' בדרך פרט, בציור אדם ממש. והוא המיוחד רק לישראל ע"פ סדר התורה והמצוות תרי"ג אשר הם ממש בציור אדם, ובו שייך הפרש חלקים ועליה וירידה חסרון ומיעוט וריבוי ועליה הכל לפי רוב המעשה. וזה נקרא בחינת יושר של המאורות, בסוד אל אמונה ואין עול, צדיק וישר הוא. ומטעם זה נקראו ישראל ישרון.

והוא הנהגה העליונה המלוכש בפנימיות הנהגת הגלגלים ומזלות, שהנהגת הטבע היא טפלה אליה ומשתנית ע"פ ישראל ע"פ הנהגת היושר גם באו"ה ובדצ"ח, שזה סוד בחינת יושר שהוא עומד בפנימיות העיגולים:

והנה, כל זה הוא בכלל למעלה מושרש בא"ק הזה, שאורות אח"פ שהם ההכנות אל מאורות וסדרי הפעולות של האצילות שהם רק בסוד קיבול שכר למעלה ממדרגת הזמן ורק בבחינת נצחיות, וזה אינו תלוי רק בעבודה כמו שיהיה לע"ל אחר התחיה, שלא ישארו רק נשמות ישראל ונפשות שלהם שנזדככו בסטרא דקדושה, לכן הם רק בבחינת יושר לבד, ואין שייך שם בחינת עיגולים כלל.

מזה שא"כ באצילות שהוא המסודר לפי סדר הנהגת הזמן של שית אלפי שנים, שבוה יש ב' מדרגות. א', בחינת השגחה כללית שאינו לפי המעשה, והיינו, אפילו לפי הקלקולים הנמצאים בהם, זה בחינת עיגולים שלהם, שהוא בסוד ב"ן. והיינו, קודם התיקון לפי ענין השבירה שהיה בשביל התכלית שיוצא מהם, והיינו התיקון אשר נעשה, שהקלקול היה ע"מ לתקן, כמו שית' בס"ד בנתיבים הבאים.

והוא ג"כ סוד ההשפעה שהגיע לדורות הראשונים שעד אברהם, בכדי להוציא מהם האבות וישראל, כמ"ש עשרה דורות מאדם כו', עשרה דורות מנח כו', וז"ס יציאתם בתחלה מן העינים בבחינת עיגולים לבד.

ואח"כ הוא הסדר השני, שהוא העיקר בכוונה, והיינו, התיקון שהיה אחר הקלקול. והוא סוד ההנהגה שנתחדש בעת שבא אברהם לעולם, וכן האבות ומשה רע"ה ודוד המדבר והנהגת ישראל וצדיקים שבכל דור, שהכל בדקדוק עצום בכל פרט ופרט לפי המעשה, שגם הטבע משועבד לו ונשתנה ע"י: והוא סוד עולם התיקון, הכל לפי ציור אדם בתרי"ג מצות שבו. והוא הארת הרצון שנתגלה מן המצח, והוא היושר שנתחבר עם העיגולים. והוא סוד חיבור מ"ה וב"ן.

ולכן אורות דאח"פ שהם רק בבחינת קיבול שכר ונצחיות, אין שייכות בהם בחינת עיגול כלל, ואינם נמשכים רק ביושר בבחינת הפנים של א"ק בסוד ישא ה' פניו אליך, ע"י התדבקות רצונו ית' אל בראויו, מזה שא"כ בבחינת אחוריים שלו שאין הנבראים פונים למלאות רצון קונם, אין שייך בזה קיבול שכר כלל. ולכן אין להם בחינת נצחיות כלל. עיינן בביאורי רבינו הגדול הגר"א ז"ל לספד"צ, סוף פ"ה, ותבין מ"ש.

מזה שא"כ אורות הנמשכים מהעינים שהוא לפי בחינת הכלים, אף שעומדים להוציא הקלקולים, הוא בהנהגת הזמן של שית אלפי שנים לפי בחינת השגחה כללית בטבע גם באחוריים שייך המשכת השפע הזה. ולכן כתב הרב זללה"ה שאור העינים מסבב ב' צדידי א"ק, גם מאחוריו והוא בחינת עיגולים ממש. והבין:

ועוד טעם שני, כי אורות אח"פ יוצאים דרך צינורות פתוחים ממש, לכן הם ישרים. מזה שא"כ אורות דנקודים שהם מצומצמים ואינם יוצאים דרך פתח פתוח, רק דרך נקבי העור דרך גומות ושערות שבו, לכן הם בבחינת נקודים ועיגולים. והוא מ"ש שאורות אח"פ הם בהשפעה גדולה ובהארה מרובה בגילוי רצון הפנימי של א"ס ית' הגנוז בא"ק הזה, שאינו לפי ערך הצמצום של הנהגת הזמן, רק במדרגה יותר גדולה בבחינת נצחיות שזהו קיבול השכר. לכן אינו אלא לבעלי העבודה, למי שהוא במדרגת אדם ממש, והשלים רצונו ית' בתכלית בריאתו:

מזה שא"כ הארת הנקודים שהיא הנהגת הזמן העתה, שהוא בא בצמצום גדול ובהסתר פנים ממש ע"י מסכים ומחיצות רבות של כלים ומדות וגבולים לפי ענין הנהגה שאינו לפי העבודה, רק מצד חסדו ית', וגם מצד התכלית שכיון בהם ית' בכדי להיות שמירה לישראל ורצועת מרדות, או בשביל קיום ישראל, וכמה דרכים לפניו, לכן הם בעיגולים ואין השגחה זאת משקיף עליהם לדקדק לפי רוב המעשה כמ"ש. והוא גם כן מ"ש הרב (האר"י), שאור היוצא להאיר לנקודים הוצרך לצאת בדוחק גדול, ומכה בהאורות ההם עד שנעשו עיגולים מסביב. כי התגלות הרצון הפנימי במדרגת הנקודים, אינו ע"פ המעשה, שהרי השפע נשפע בהם אף שהקלקול גובר בעולם, והסט"א מתגבר ומרבים לחטוא, ואעפ"כ, שפע החיים נשפע

להם, שלא ברצון הגלוי כביכול, אלא צריך להעביר הקטרוג ולעשות לפנים משוה"ד. ולכן אינו בבחינת יושר, רק בדרך שפע כלליות לקיום העולם לבד. והבן:

בענין טבע והשגחה מה שהטבע היא הנהגת חק קבוע שמנהיג הקב"ה את העולם ע"י גלגלי השמים והמזלות

ספר הברית – חלק א מאמר א מוסדות שמים – פרק ד – נמצא הו' רקיעין הם עשר ספירות דעשייה. אמנם צריך שתדע שהם י' ספירות מקיפי יושר דעשיה, לא י"ס דיושר עצמו דעשייה כדאיתא בעץ חיים (שער ציור עולמות בפרק ב'), וענין מקיפין ויושר אין כאן מקום ביאורן ויבוקש הדבר וימצא כתוב על ספר עץ חיים בדרוש עגולים ויושר (בשער היכלות ענף ג' מהדורא קמא),

מה שאומר שהרקיעין הם מקיפי היושר, אולי רומז למה שנתבאר שטבע הוא מבחי' עגולים דהיינו מקיפים שמאירים בשווה לכל ולא בהשגחה שהיא לפי המעשה, ומה שאומר שהם מקיפי היושר ולא סתם מקיפים אולי רומז להשגחה שהיא מבחי' היושר והיא נעלמת בטבע.

ספר הברית ח"א מאמר ב' חוג השמים – פרק א:

דע שהשני הנקרא רקיע אשר הוא סוד דשמים דעשיה כאשר זכרנו בפרק הקודם, בו קבועים כל הגלגלים והכוכבים ועשרה גלגלים הידועים הם בחינת עשר ספירות דיסוד זה, ואלו הם, העליון נקרא גלגל השכל שהוא הרקיע עצמו הוא בחינת כתר דיסוד זה.

הב' נקרא גלגל המקיף שהוא היומי על שהוא מקיף בכל יום ממזרח למערב הפך תנועת כל הכוכבים כי תנועת כל הכוכבים במסלולם היא ממערב למזרח והוא מגלגל את כלם עמו ממזרח למערב הפך תנועתם לכן נראים שמש וירח וכל הכוכבים כאלו הם הולכים ממזרח למערב,

והדמיון בזה זכוב ההולך ונוסע על האופן לצד זה והאופן מתהפך ומתגלגל לאחוריו וירוף הגלגל ומוליך ומביא הזכוב עמו. ואין בגלגל המקיף היומי הזה לא כוכב ולא צורה מן כוכבים כלל, והוא בחינת חכמה דיסוד זה.

הג' נקרא גלגל המזלות הוא בחינת בינה שבו קבועים כל הכוכבים הקיימין מאירין ושאינן מאירין המתחלקים ל"ב צורות הנקראים י"ב מזלות הידועים ששמן על שם צורתן, טלה שור תאומים סרטן אריה בתולה מאזנים עקרב קשת גדי דלי דגים, וגלגל המזלות הזה נקרא בלשונם (עקליפטוק צאדיאקוס) ובל"א (טהיר קרייז) והוא הולך אל דרום וסובב אל צפון על סביבותיו של קו משוה היום הנקרא (עקוואטאר) ההולך ממזרח למערב, וששה משמותם טלה שור תאומים סרטן אריה בתולה, הם ששה מזלות הצפוניים. ואת שמות הששה הנותרים מאזנים עקרב קשת גדי דלי דגים הם מזלות דרומיים, ולנוכח טלה שור תאומים תתראה השמש רביע ראשון מהשנה הנקרא אביב, ולנוכח סרטן אריה בתולה תתראה רביע השני מהשנה הנקרא קיץ, ולנוכח מאזנים עקרב קשת תתראה רביע שלישי מהשנה הנקרא בציר, ולנוכח גדי דלי דגים תתראה רביע אחרון מהשנה הנקרא חורף:

עוד בו ל"ו צורות משני צדי חגורת המזלות מפה ומפה, סך הכל המה מ"ח צורות המבוארים בספרים ואין כאן מקומן להזכירם. ותחת גלגל מזלות אשר בו הכוכבים הקיימים הנקראים (פיקס שטערין) יש ז' גלגלים אשר בכל גלגל כוכב אחד, ונקראים שבעה כוכבי לכת על שהם הולכים סביבותם הנקראים (וואנדיל שטערין) ושם שצ"ם חנכ"ל, ר"ל שבתאי צדק מאדים חמה נוגה כוכב לבנה, וככה סודורן ג"כ מלמעלה למטה והם בחינת חג"ת נה"ים דיסוד זה ר"ל חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות, וכל אחד יש לו מלאך שהוא נפשו, ואלה שמותם, שבתאי מלאכו שהוא נפשו נקרא קפציאל, צדק מלאכו שהוא נפשו צדקיאל, מאדים סמאל, חמה רפאל, נוגה ענאל, כוכב מיכאל, לבנה גבריאל, כדאיתא בעץ חיים הנדפס (שער קצור אבי"ע פרק ח') ובעץ חיים כתב יד הוא בשער קליפת נוגה (פרק ח') זהו דעת המקובלים ומסכים לדעת הפילוסופים האומרים שהמלאכים מניעים את הגלגלים, ועל כל כוכב מו' כוכבי לכת שולטים ב' מזלות מהכוכבים הקיימין מלבד חמה ולבנה שעל כל אחד מהם שולט אחד מן המזלות, על חמה שולט אריה, ועל לבנה סרטן, ועל מאדים טלה ועקרב, ועל נוגה שור ומאזנים, ועל כוכב תאומים ובתולה, ועל שבתאי גדי ודלי, ועל צדק דגים וקשת. וכל הגלגלים והכוכבים והמזלות וכוכבי לכת הכל ברקיע הששי הנקרא רקיע שהוא הששי מלמעלה למטה כמה שכתוב ויתן אותם אלהים ברקיע השמים (בראשית א') כמו שאמר חז"ל (פ' אין דורשין) שחקים שבו שחקים מן לצדיקים רקיע שבו חמה ולבנה כוכבים ומזלות. ואלה עשרה גלגלים אשר המה עשר ספירות דיסוד זה המה מכוונים נגד י"ס אשר בכללות הז' רקיעים הנזכר בסוף מאמר הקודם באופן זה, נגד ערבות הכולל ג' ראשונות הוא גלגל השכל והיומי והמזלות, ונגד מכוון מעון זבול, שבתאי צדק מאדים, ונגד שחקים הכולל שנים חמה ונוגה, ונגד רקיע כוכב, ונגד וילון לבנה:

ועוד יש הרבה כוכבי לכת למעלה מכוכב (אוראנוס) וגבוה מעל גבוה מה שעדיין לא השיג אותם חוש הראות ולא שזפתם עין איש ע"י שום כלי מחזה, ואפשר כי בדור אחר שיבא אחרי הדור הזה יתגלה להם עוד כוכבי לכת ממין הזה וישיגו אותם עם שיהיו לאחרונים כלי הבטה וכלי מחזה הנקראים (פערן גלעזער) יותר טובים מאלה אשר בידינו, והיה באחרית הימים ידעו הרבה כוכבי לכת, וחכמי ישראל הקדמונים כלם ידעו מהם והשיגו אותם לא בעין בשר ולא ע"י כלי אבל ע"י ההופעה ורוח הקודש או מסורה מאבות העולם, אך לא זכרו ולא פקדו אותם בעבור שאין הכוכבי לכת אשר למעלה משבתאי פועלים בארץ הנשמה הלזו כי אם מעט מזעיר ולעתים רחוקות ובדברים פרטיים, אבל הז' כוכבי לכת התחתונים מכלם שהם משבתאי ולמטה להיותם קרובים לארץ פועלים בארץ אשר אנחנו יושבים עליה הרבה ונודע וניכר פעולתם תמיד, כמו השמש והירח פועלים בכל הצמחים והנצנים כמה שכתוב וממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים (דברים ל"ג), וכן שאר החמשה נודע לכל שפועלים בכל הארץ ובכל צאצאיה הם הז' מיני מתכות שהם הדומם וכן בצומח חי מדבר, לכן לא זכרו אותם חכמי ישראל הקדמונים כי אין שייכות לנו בהם, וע"כ לא זכרו גם הגלגלים שלהם, אמנם גלגל המזלות שבו קבועים כל הכוכבים הקיימים המאירים לארץ ולדרים עליה בלילות הנקראים בלשונם (פיקס שטערין) בא בחשבון בעבור פעולה היא כנאמר ואת הכוכבים ויתן אותם אלהים ברקיע השמים להאיר על הארץ (בראשית א'). וגלגל

היומי הוא הגורם כל הפעולות, וגלגל השכל הוא הנותן כח בכלם לפעול פעולתם, לכן באו גם הם בחשבון ומנו אותם ויהי מספרם לגלגלותם עשרה לא יותר, ומספר כוכבי לכת שבעה לא יותר:

